

# FINANSKRISEN

## – EN JÄMFÖRANDE STUDIE ÖVER HUR DE SVENSKA STORBANKERNA PÅVERKATS

Kandidatuppsats i Företagsekonomi

Daniel Larin  
Björn Bromander

VT 2010:KF22



HÖGSKOLAN I BORÅS  
INSTITUTIONEN FÖR DATA- OCH AFFÄRSVETENSKAP

## **Förord**

Till att börja med vill vi som författare uppsatsen tacka alla personer som hjälpt oss att färdigställa den här uppsatsen. Vi vill framförallt tacka vår handledare Tina Carlson Ingdahl för de tips och den vägledning vi kontinuerligt fått under arbetets gång.

Dessutom vill vi även passa på att tacka de opponentgrupper som bidragit med konstruktiv kritik och respons på vår uppsats.

Borås, maj 2010

---

Daniel Larin

---

Björn Bromander

**Svensk titel:** Finanskrisen – En jämförande studie över hur de svenska storbankerna påverkats.

**Engelsk titel:** The financial crisis – A comparative study of how the major Swedish banks have been affected.

**Utgivningsår:** 2010

**Författare:** Daniel Larin och Björn Bromander

**Handledare:** Tina Carlson Ingdahl

### **Abstract**

In recent years there has been considerable focus on the major Swedish banks Nordea, Handelsbanken, Swedbank and SEB due to the financial crisis that has occurred worldwide. There has been considerable debate in the media and the Swedish people have lost some of their trust in banks. In this paper we have examined if the situation in Sweden really has been so severe or if the whole debate has been exaggerated. The purpose has therefore been to examine how the financial crisis affected these banks.

In order to answer this, we chose seven key figures that are associated with accounting and that we considered relevant to the study and calculated these for each bank between 2000 and 2009. To assist us we had the banks' financial statements that gave us the data we needed for our calculations. Then we compared the outcomes between the banks and carried out our analysis. We reported the results in both tabular and graphic form so that the reader would get as good overview as possible.

From the analysis of our key figures we have been able to make some conclusions. Some of them have shown no signs that a financial crisis would have had an impact, while we have seen significant signs in others. It is above all the credit losses in the Baltics that have affected the key figures negatively since Swedbank had the biggest investments in Baltic, it was the bank that was most affected. The bank which was least affected during the financial crisis was Handelsbanken which compared to other banks has been quite stable. A major reason for this has been that they did not suffer from credit losses in the same extent as other banks.

This paper is further written in Swedish.

**Keywords:** Financial crisis, Impact, Key figures, Major Swedish banks

## **Sammanfattning**

Under de senaste åren har det varit stort fokus på de svenska storbankerna Nordea, Handelsbanken, Swedbank och SEB i och med den finansiella kris som ägt rum världen över. Det har varit stora debatter i media och det svenska folket har förlorat en del av sin tillit till bankerna. I den här uppsatsen har vi undersökt om situationen i Sverige verkligen har varit så allvarlig som påståtts eller om hela debatten har varit överdriven. Syftet med studien har således varit att granska hur finanskrisen påverkade Sveriges storbanker.

För att få svar på detta valde vi sju nyckeltal som vi ansåg relevanta för undersökningen och beräknade sedan dessa för varje bank mellan åren 2000 och 2009. Till vår hjälp hade vi bankernas årsredovisningar som tillhandahöll den data som vi behövde till våra beräkningar. Därefter jämförde vi utfallen mellan bankerna samt genomförde analyser. Vi redovisade resultaten både i tabell- och diagramform för att läsaren skulle få en så bra överblick som möjligt.

Vi har utifrån nyckeltalsanalyserna kunnat dra vissa slutsatser. En del nyckeltal har inte visat några tecken på att en finanskris skulle haft en påverkan, medan vi har sett stora förändringar i andra nyckeltal. Det är framförallt kreditförlusterna i Baltikum som har påverkat nyckeltalen negativt och eftersom Swedbank hade störst placeringar där, var det således den bank som drabbats hårdast. Den bank som klarat sig bäst under finanskrisen har varit Handelsbanken som i förhållande till övriga banker varit väldigt stabil. En stor orsak till detta har givetvis varit att de inte lidit av kreditförluster i samma utsträckning som övriga banker.

**Nyckelord:** Finanskris, Påverkan, Nyckeltal, Svenska storbanker

## Innehållsförteckning

1	Inledning.....	- 1 -
1.1	Bakgrundsbeskrivning .....	- 1 -
1.2	Problemdiskussion.....	- 3 -
1.3	Problemformulering.....	- 4 -
1.4	Syfte.....	- 4 -
1.5	Avgränsning .....	- 4 -
1.6	Disposition .....	- 5 -
2	Metod .....	- 6 -
2.1	Vetenskapligt synsätt .....	- 6 -
2.2	Deduktion.....	- 6 -
2.3	Positivism.....	- 7 -
2.4	Kvantitativ metod .....	- 7 -
2.5	Deskriptiv undersökningsmetod .....	- 8 -
2.6	Val av banker.....	- 8 -
2.7	Datainsamling.....	- 9 -
2.7.1	Primär- och sekundärdata.....	- 9 -
2.8	Giltighetsanspråk .....	- 9 -
2.8.1	Validitet .....	- 9 -
2.8.2	Reliabilitet.....	- 9 -
2.9	Genomförandet av studien .....	- 10 -
2.10	Begränsningar i nyckeltalsanalysen.....	- 11 -
3	Teoretisk referensram.....	- 12 -
3.1	Vad är en finanskris? .....	- 12 -
3.2	Bankernas redovisning.....	- 12 -
3.2.1	Bankernas resultaträkning.....	- 13 -
3.2.2	Bankernas balansräkning .....	- 14 -
3.3	Vad är ett nyckeltal? .....	- 14 -
3.4	Val av nyckeltal.....	- 15 -
3.4.1	Kapitaltäckningsgrad .....	- 16 -
3.4.2	Kreditförlustnivå .....	- 18 -
3.4.3	Placeringsmarginal .....	- 18 -
3.4.4	K/I-tal.....	- 19 -
3.4.5	Räntabilitet på totalt kapital .....	- 19 -
3.4.6	Räntabilitet på eget kapital.....	- 19 -
3.4.7	Kassaflödesanalys.....	- 20 -
4	Empiri och analys .....	- 22 -
4.1	Kapitaltäckningsgrad .....	- 22 -
4.1.1	Empiri .....	- 22 -
4.1.2	Analys .....	- 23 -
4.2	Kreditförlustnivå.....	- 24 -
4.2.1	Empiri .....	- 24 -
4.2.2	Analys .....	- 25 -
4.3	Placeringsmarginal .....	- 26 -
4.3.1	Empiri .....	- 26 -
4.3.2	Analys .....	- 27 -
4.4	K/I-tal.....	- 28 -
4.4.1	Empiri .....	- 28 -

4.4.2	Analys .....	- 29 -
4.5	Räntabilitet på totalt kapital .....	- 30 -
4.5.1	Empiri .....	- 31 -
4.5.2	Analys .....	- 32 -
4.6	Räntabilitet på eget kapital .....	- 33 -
4.6.1	Empiri .....	- 33 -
4.6.2	Analys .....	- 34 -
4.7	Kassaflödesanalys .....	- 34 -
4.7.1	Empiri .....	- 34 -
4.7.2	Analys .....	- 35 -
5	Slutsatser .....	- 38 -
6	Avslutande diskussion .....	- 43 -
6.1	Förslag på vidare studier .....	- 43 -
7	Källförteckning .....	- 45 -
7.1	Tryckta källor .....	- 45 -
7.2	Årsredovisningar .....	- 45 -
7.3	Elektroniska källor .....	- 46 -
	Bilaga .....	- 48 -

## Diagramförteckning

Diagram 1:	Kapitaltäckningsgrad .....	- 23 -
Diagram 2:	Kreditförlustnivå .....	- 25 -
Diagram 3:	Placeringsmarginal .....	- 26 -
Diagram 4:	K/I-tal före avdrag för kreditförluster .....	- 28 -
Diagram 5:	K/I-tal efter avdrag för kreditförluster .....	- 29 -
Diagram 6:	Räntabilitet på totalt kapital .....	- 31 -
Diagram 7:	Räntabilitet på eget kapital .....	- 33 -
Diagram 8:	Förändring likvida medel .....	- 35 -
Diagram 9:	Balansomslutning .....	- 48 -

## Tabellförteckning

Tabell 1:	Kapitaltäckningsgrad .....	- 23 -
Tabell 2:	Kreditförlustnivå .....	- 25 -
Tabell 3:	Placeringsmarginal .....	- 27 -
Tabell 4:	K/I-tal före respektive efter avdrag för kreditförluster .....	- 29 -
Tabell 5:	Räntabilitet på totalt kapital .....	- 31 -
Tabell 6:	Räntabilitet på eget kapital .....	- 34 -
Tabell 7:	Kassaflödesanalys .....	- 35 -

# 1 Inledning

---

*I detta kapitel kommer vi först att ge en introduktion och bakgrundsbeskrivning till uppsatsämnet. Därefter följer en problemdiskussion som mynnar ut i den problemformulering som kommer att behandlas. Vidare ges en beskrivning av uppsatsens syfte samt avgränsning och slutligen presenteras en uppställning över uppsatsens kapiteldisposition.*

---

## 1.1 Bakgrundsbeskrivning

Den ekonomiska tillbakagången, recessionen, som ledde fram till den finansiella krisen inleddes i december 2007 efter sex år av konjunkturuppgångar (Lybeck 2009). Stora delar av USA:s finansiella branscher drabbades och både bank- och kreditväsendet påverkades negativt. Så småningom spred sig krisen över hela världen, vilket ledde till att de finansiella instituten hamnade i stora svårigheter samtidigt som det finansiella systemet delvis var lamslaget. Det var nästintill omöjligt att förutse den snabba och omfattande effekt som finanskrisen skulle ha på omvärlden. Själva orsaken till att situationen blev som den blev kan egentligen förklaras med två termer, misstänksamhet och rädsla. Misstänksamheten växte fram genom att folk inte litade på bankernas och de finansiella institutionernas finanser och rädslan uppstod när folk blev rädda att de skulle förlora pengar om de lånade ut dem till fel aktörer. (Almgren 2008)

Det som utlöste själva finanskrisen var det som inträffade i USA i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. Vid denna tidpunkt var det stort fokus kring den amerikanska ränte- och bostadsmarknaden, där huvudaktörerna var mäklare och husköpare. Under dessa år ändrades reglerna i USA vilket gjorde att det blev ännu lättare för låginkomsttagare att bli beviljade bostadslån. Samtidigt, till följd av IT-kraschen och andra kriser, sänkte den amerikanska centralbanken kraftigt sin styrränta. (Challis & Olsson 2008) Den låga räntan och den mindre strikta regleringen bäddade för en massiv upplåning över hela världen (Larsson 2008).

Högkonjunkturen och den extremt låga räntan under början av 2000-talet ledde till att företagen gjorde stora vinster och kreditinstituten började därför låna ut alltmer för att själva tjäna mer pengar. Den amerikanska bostadsmarknaden blomstrade och upplevde konstant stigande priser på bostäder. Bankerna i USA vände sig därför till en ny målgrupp, nämligen relativt fattiga hushåll med låg kreditvärdighet, så kallade subprimekunder<sup>1</sup>. Kunderna i den nya målgruppen blev erbjudna att ta huslån och dessa kallades för subprimelån<sup>2</sup>. (Rosén 2008) Personerna som tilldelades dessa lån hade tidigare betalningsinställelser eller låga inkomster i förhållande till storleken på lånet. Dessutom hade låntagarna ofta köpt sina hus utan någon kontantinsats. (Lybeck 2009)

---

<sup>1</sup> Kunder med låg kreditvärdighet som i vanliga fall har svårt att beviljas lån. (Challis & Olsson 2008)

<sup>2</sup> Ett lån som ges ut trots att det inte finns tillräckligt med säkerhet för att täcka lånet jämfört med vad bankerna traditionellt kräver. Tanken är att säkerheten ska öka i värde och således täcka lånet. (Bergström 2008)

Subprimelånen utgjorde en del av CDO<sup>3</sup>, som tillsammans med CDS<sup>4</sup>, var de två finansiella instrument som hade störst påverkan på finanskrisen. (Rosén 2008)

Tanken med CDO var att bankerna med hjälp av dessa instrument skulle kunna hantera riskerna som följde med subprimelånen. Principen för en CDO var att banken skapade en obligation<sup>5</sup> där den slog ihop olika bostadslån med olika kreditvärdighet till ett och samma obligationsinstrument. Detta gjorde att den sammanlagda kreditvärdigheten för obligationsinstrumentet ökade och obligationen blev en attraktiv produkt för investerare. Processen upprepades i flera steg samtidigt som kreditvärderingens företag satte höga kreditbetyg på obligationerna. Detta innebar att förväntningarna på obligationerna ökade ännu mer, vilket spädde på hysterin ytterligare. I och med att allt fler nya finansiella instrument introducerades växte även bankernas behov av att skydda sig mot dessa kreditrisker. (Challis & Olsson 2008)

Under 2006 började de amerikanska huspriserna att falla på bred front samtidigt som ekonomin i stort sett hade bromsat in. De låntagare som hade subprimelån upplevde nu en räntehöjning vilket gjorde att folk som inte hade råd att betala lånen var tvungna att lämna sina hus. Bankerna tvingades sälja husen till ett lägre pris än vad de hade köpts för och de vinster som bankerna och bolåneinstitutet hade i form av ränteintäkter på lånen förvandlades snabbt till förlustaffärer, i och med att supprimekunderna inte hade möjlighet att betala sina räntor. Pengarna de hade lånat ut hade med andra ord försvunnit. (Rosén 2008)

I takt med att subprimelånen började förfalla blev även det finansiella instrumentet CDO, som hade subprimelånen som säkerhet, värdelöst. Detta ledde till en förtroendekris bland bankerna som inte längre var villiga att låna ut pengar till varandra på grund av risken att inte få tillbaka dem om en konkurs skulle inträffa. Ett exempel på denna förtroendekris var när investerare hellre köpte amerikanska statsobligationer med 0,05 % ränta än bostadsobligationer med 4 % ränta. (Almgren 2008) För att späda på krisen ytterligare upptäcktes det att försäkringsbolagen långt ifrån hade gjort tillräckliga reserveringar och det fanns heller ingen täckning för alla de utbetalningar som de utgivna CDS-derivaten borde resulterat i. (Challis & Olsson 2008)

Finanskrisen drabbade så småningom hela världen på grund av att både CDO och CDS sålts nästan överallt och för att försöka rädda det finansiella systemet från en total kollaps drogs den största räddningsaktionen någonsin igång. Den amerikanska staten satsade 700

---

<sup>3</sup> Collateralized Debt Obligation. En tillgångsuppbackad kreditprodukt som bygger på obligationer, lån och andra tillgångar med huvudsakligen fasta kassaflöden. De underliggande tillgångarna har varierande löptid och risknivå. (Investopia.1 2010)

<sup>4</sup> Credit Default Swaps. Ett finansiellt kontrakt mellan två parter som är designat att överföra kreditrisken från den ena parten till den andra. Det går ut på att köparen av försäkringen erhåller ett skydd mot att en investering, som gjorts i exempelvis ett företag, inte ska gå förlorad om företaget går i konkurs. (Investopia.2 2010)

<sup>5</sup> Ett löpande räntebärande skuldebrev som kontinuerligt under sin löptid ger innehavaren av obligationen räntebetalningar. Ränteutdelningen sker oftast en gång per år och löptiden på en obligation är minst två år. (Wransby & Österlund 2007)



miljarder dollar på att köpa upp osäkra värdepapper från bankerna och liknande aktioner gjordes även på andra håll i världen av en mängd centralbanker, däribland den svenska. Följden av denna finanskris blev att de stora investmentbankernas era tog slut. Merrill Lynch, Lehman Brothers och Bear Sterns är borta och delar har tagits över av andra aktörer och dessutom omvandlades Goldman Sachs och Morgan Stanley till affärsbanker. (Challis & Olsson 2008)

I Sverige har situationen sett lite annorlunda ut och hittills har de fyra svenska storbankerna Nordea, SEB, Handelsbanken och Swedbank klarat sig relativt bra i och med att de varken har gått i konkurs eller blivit förstatligade. Swedbank hade dock fordringar på drygt nio miljarder svenska kronor i den konkursdrabbade investmentbanken Lehman Brothers, som fick finanskrisen att ta fart på allvar (Privata Affärer 2008). Trots att Swedbank och SEB hör till förlorarna bland de svenska storbankerna klarade de sig som sagt förhållandevis bra. Annat kan sägas om den svenska investmentbanken Carnegie som var den bank, ur svenska ögon sett, som drabbades absolut hårdast av finanskrisen. För att värna om den finansiella stabiliteten samt säkerställa de finansiella marknadernas funktion, gav Riksbanken ett speciellt stödpaket till Carnegie. Detta hjälpte dock inte och den 10 november återkallade Finansinspektionen Carnegies banktillstånd och som en följd av detta tog Riksgälden över äganderätten till aktierna och Carnegie förstatligades. (Sveriges riksbank 2008:2)

De svenska storbankerna har emellertid inte varit helt oberörda. Swedbank och SEB kan räknas till dem som haft mest problem och anledningen till detta är att båda bankerna hade stora utlåningar i Baltikum som drabbades hårt av finanskrisen. Som en följd av detta upplevde de två bankerna stora kreditförluster, där 60 % kunde härledas till kreditförlusterna i Baltikum. (Riksbankens stabilitetsrapport 2008:2)

## **1.2 Problemdiskussion**

Finanskrisen fick som sagt ett väldigt snabbt händelseförlopp och påverkade länder över hela världen. Till följd av denna finanskris gick ett antal banker, kreditinstitut och bolåneinstitut i konkurs, blev uppköpta av andra aktörer eller var tvungna att ta emot räddningspaket från staten för att kunna fortsätta driva sin verksamhet. Trots att den finansiella situationen har haft en så stor global påverkan, har Sverige och de svenska bankerna tillhört de som klarat sig bäst jämfört med andra länder. (Sveriges riksbank 2008:2)

När samhället upplever en finansiell kris får bankerna ofta väldigt stort fokus och förlorar mycket pengar. Detta får naturligtvis stor uppmärksamhet i media som förstorar upp situationen och det är vanligt att en förtroendekris för bankerna uppstår när bankspararna drabbas av panik. Den här finanskrisen var inget undantag och det var väldigt många kunder som oroade sig för vad som skulle hända med deras pengar. Swedbank var den bank som utsatte hårdast för denna förtroendekris då kunder köade utanför bankkontoren för att ta ut sina sparpengar. Enbart i september 2008 tog Swedbanks kunder ut 9,5 miljarder kronor och stängde 37 000 konton medan SEB förlorade 1,1 miljard kronor. Däremot hade både Handelsbanken och Nordea fått in mer pengar. (Beertema 2008)

Som vi nämnde tidigare har de svenska storbankerna varit relativt förskonade mot den finansiella krisens effekter, då ingen av bankerna blivit övertagna av staten eller gått i konkurs. Trots detta uppstod en omfattande folkstorm mot de svenska bankerna. Det kan med andra ord diskuteras om situationen verkligen har varit en reell kris eller om det är media som förstorat upp det ekonomiska tillståndet för att gagna sina egen syften. För att hjälpa det finansiella systemet presenterade regeringen i början av 2009 ett stödpaket på 50 miljarder kronor till bankerna (Olson 2009). Emellertid utnyttjade ingen av bankerna detta, vilket ger ytterligare en anledning att ifrågasätta omfattningen av bankernas ekonomiska problem.

Eftersom finansiella nedgångar, såsom en finanskris, påverkar bankernas verksamhet avspeglas detta givetvis i den finansiella information som bankerna presenterar. Följaktligen är det intressant att studera dessa finansiella rapporter för att analysera effekterna av den finansiella krisen och undersöka om det funnits några tydliga tecken på en reell ekonomisk kris. Den finansiella informationen måste dock ställas i relation till relevanta faktorer och vi anser att beräkning och analys av nyckeltal är ett bra tillvägagångssätt.

### **1.3 Problemformulering**

Huvudfråga:

*Hur har de fyra storbankerna påverkats av finanskrisen?*

Delfrågor:

*Hur har nyckeltalen för de fyra storbankerna förändrats mellan år 2000 och 2009?*

*Hur har bankernas nyckeltal förhållit sig till varandra?*

### **1.4 Syfte**

Syftet med uppsatsen är att med hjälp av nyckeltal under perioden 2000-2009 undersöka om de fyra svenska storbankerna haft reella ekonomiska problem till följd av finanskrisen och i så fall hur detta avspeglats i nyckeltalen.

### **1.5 Avgränsning**

Vi kommer att avgränsa uppsatsen till att behandla de fyra största bankerna i Sverige, nämligen Nordea, Handelsbanken, SEB och Swedbank. Dessa banker anser vi är mest representativa för Sverige då de har en avgörande betydelse för stabiliteten i det finansiella systemet. Tillsammans står de för cirka tre fjärdedelar av den totala in- och utlåningen till den svenska allmänheten. (Sveriges riksbank 2009:2) Vidare kommer vi att avgränsa oss till företagens finansiella rapporter samt till vissa utvalda nyckeltal som vi anser ger den mest rättvisande bilden över företagen mellan åren 2000-2009. Anledningen till att vi valde att avgränsa oss just till den här tidsperioden var att det inte var förrän år 2000, då Nordeakoncernen bildades, som samtliga banker fick den form de har idag (Nordea 2010). En kortare tidsperiod skulle i sin tur medföra att vi inte skulle få med de normala konjunktursvängningarna i samma utsträckning.

## 1.6 Disposition

För att underlätta för läsaren följer här en disposition över hur uppsatsens kapitel är disponerade och vad de innehåller.

### *Kapitel 1 – Inledning*

I detta kapitel presenteras studiens bakgrundsbeskrivning och problemdiskussion. Dessa leder i sin tur vidare till problemformuleringen och syftet. Avgränsning och kapitel disposition behandlas även i detta kapitel.

### *Kapitel 2 – Metod*

I kapitel två redogör vi för den metod som vi använt och hur vi genomfört studien. Vi motiverar även valet av banker samt diskuterar vilka begränsningar som förekommer i nyckeltalsanalysen.

### *Kapitel 3 – Teoretisk referensram*

Kapitlet inleds med en beskrivning av vad en finanskris är och därefter förklaras bankernas redovisning samt vad ett nyckeltal är. Avslutningsvis presenterar vi de utvalda nyckeltalen.

### *Kapitel 4 – Empiri och analys*

Här presenteras resultatet av vår empiriska studie i både tabell- och diagramform och därefter följer vår analys av resultatet.

### *Kapitel 5 – Slutsatser*

I detta avsnitt presenterar vi våra slutsatser samt besvarar våra forskningsfrågor.

### *Kapitel 6 – Avslutande diskussion*

I det sista kapitlet förs en diskussion om studien och avsnittet avslutas med förslag på vidare forskning inom problemområdet.

## 2 Metod

---

*I detta kapitel kommer vi att redogöra för den metod som används i studien. Vidare följer en motivering för valet av bankerna samt en beskrivning av hur data kommer att samlas in. Avslutningsvis förklarar vi hur studien kommer att genomföras samt vilka begränsningar som förekommer i vår nyckeltalsanalys.*

---

### 2.1 Vetenskapligt synsätt

Det vetenskapliga synsättet kan delas in i två delar; ontologi och epistemologi. Ontologi handlar om verklighetsuppfattning medan epistemologi är en form av kunskapsuppfattning. (Fernández 2008) Vidare kan ontologin i sin tur delas in i idealism och realism. Idealismen menar att världen och verkligheten är en konstruktion av det subjektiva tänkandet, medan realismen säger att verkligheten är objektiv och existerar oberoende av människans observationer och tänkande. (Nationalencyklopedin 2009)

Epistemologi är detsamma som kunskapsteori och liksom ontologin delas epistemologin in i två grupper, empirism och rationalism. (Nationalencyklopedin 2009) Empirism bygger på kunskap som är erfarenhetsbaserad och här litar vi till våra sinnesintryck, medan rationalism är förnuftsgrundad kunskap där det är vårt förnuft som styr vår kunskap. (MacDowall 2010)

Uppsatsen kommer vara av realistisk karaktär då de nyckeltal vi har tänkt analysera inte går att påverka med våra mentala föreställningar utan är objektiva i sammanhanget. Dessutom kommer den ha en empiristisk inriktning i och med att vi inte kommer genomföra några intervjuer och liknande. Istället kommer vi att läsa oss till den information vi behöver och vi kommer således utnyttja våra sinnesintryck för att få kunskap om ämnet.

### 2.2 Deduktion

Vår uppsats kommer att bygga på den deduktiva metoden då vi utgår från befintliga teorier, i form av väl etablerade nyckeltal, för att studera och dra slutsatser om enskilda fall.

Det finns totalt tre vedertagna sätt som forskaren kan arbeta med för att relatera teorin med empirin och förutom deduktion finns även induktion och abduktion (Andersen 1998).

Det som kännetecknar det deduktiva arbetssättet är som sagt att forskaren utgår från allmänna principer och teorier och sedan använder dessa för att dra slutsatser om enskilda fall. Till skillnad från deduktion bygger induktion på det som utforskats. I induktionens arbetssätt utgår med andra ord forskaren från att studera enskilda fall, utan någon teoretisk förankring, för att sedan formulera en teori utifrån den insamlade empirin. (Patel & Davidson 2003)

Det tredje arbetssättet är abduktion som är en kombination av deduktion och induktion. I abduktion utgår forskaren från ett enskilt fall och formulerar ett hypotetiskt mönster, en preliminär teori eller ett förslag till teoretisk djupstruktur för att förklara mönstret, induktionen. I nästa steg använder sig forskaren av sin teori för att testa den på nya fall, deduktion. Utifrån detta utvecklas och utvidgas sedan den ursprungliga teorin till att bli mer generell. (Patel & Davidson 2003)

### **2.3 Positivism**

Studien kommer att ha ett positivistiskt förhållningssätt då vi intar en objektiv forskningsroll. Den insamlade empirin analyseras genom matematiska formler och nyckeltal, vilket inte ger utrymme för någon tolkning av själva empirin men däremot av resultatet.

Vidare är positivismen och hermeneutiken två av de största vetenskapliga förhållningssätten. Positivismen betraktar världen som ett fysiskt och mätbart ting. Det som kännetecknar positivismen är att forskaren står i en yttre relation till forskningsobjektet och strävar efter att bygga upp kunskap som består av generella lagar och kausala samband. Detta leder till att positivismen ofta präglas av hypoteser och teorier i form av matematiska formler. (Patel & Davidson 2003)

Till skillnad från positivismen som har ett kvantitativt förhållningssätt är hermeneutiken dess motsats med sin kvalitativa karaktär. Hermeneutik betyder tolkningslära och kännetecknas främst av att den syftar till att förstå och tolka företeelser istället för positivismens förklaringar av företeelser. I den hermeneutiska forskningen är forskaren mer subjektiv och påverkas av sin egen förförståelse. (Patel & Davidson 2003)

### **2.4 Kvantitativ metod**

Det finns två typer av metoder som brukar användas vid en studie och dessa är den kvalitativa och den kvantitativa metoden. (Andersen 1998)

I vår studie kommer vi att använda oss av den kvantitativa metoden som lägger stor vikt på bredden och forskaren är således mån om att undersöka flera objekt trots att informationen inte blir lika detaljerad. Till skillnad från den kvalitativa metoden är de kvantitativa observationerna väldigt sammanhängande med en klar struktur. Ett tydligt exempel är enkätundersökningar där svarsalternativen är fasta. Vid kvantitativa metoder försöker forskaren finna det gemensamma, det genomsnittliga eller representativa hos det som undersöks. Avsikten med denna typ av metod är att beskriva och få förklaring på det område som studeras och här omvandlas informationen till siffror och mängder. Därefter genomförs statistiska analyser. (Holme & Solvang 1997)

Anledningen till att vi har en kvantitativ inriktning är framförallt att vi kommer använda oss av nyckeltal och andra siffror som tillhandahålls i bankernas årsredovisningar. Detta kommer vi göra statistiska analyser på, vilket är ett utmärkande drag för den kvantitativa metoden. Det finns inte mycket utrymme för tolkning i den data vi samlar in, då det i stort sett handlar om finansiell information som egentligen bara ger läsaren en bild över hur verksamhetens siffror sett ut det senaste året. Däremot finns det inslag av den

kvalitativa metoden utifrån andra aspekter, då vi exempelvis har relativt få undersökningsobjekt, fyra banker, som vi kommer att kunna studera lite djupare än vad vi hade kunnat göra om det hade varit fler banker att ta hänsyn till.

## **2.5 Deskriptiv undersökningsmetod**

Det finns ett antal undersökningsmetoder som kan användas vid forskning och ofta klassificeras undersökningen utifrån hur mycket kunskap som finns inom problemområdet. När det finns luckor i vår kunskap behöver vi vara utforskande för att fylla dessa. Denna typ av utforskande undersökning kallas för explorativ undersökning och syftar främst till att hämta in så mycket kunskap som möjligt om det område forskaren ämnar studera. (Patel & Davidson 2003)

Om det redan finns en viss mängd kunskap inom ett problemområde som kanske redan har börjat systematiseras, kommer undersökningen att ha en beskrivande karaktär och detta kallas således för deskriptiva undersökningar. Den deskriptiva undersökningen karakteriseras av två huvudpunkter; beskrivningar av förhållanden som redan har inträffat, dåtid, och beskrivningar av förhållanden som existerar just nu, nutid. (Patel & Davidson 2003)

När kunskapen inom problemområdet redan är mycket omfattande med väl etablerade teorier kan undersökningen vara av hypotesprövande karaktär. Hypotesprövande undersökningar bygger på härledning av antaganden om förhållanden i verkligheten och denna typ av antaganden kallas för hypoteser. (Patel & Davidson 2003)

När vi valde undersökningsmetod för vår studie grundade vi vårt val på antagandet om att de utvalda nyckeltalen är relevanta för vår analys. Det finns redan väl utforskade nyckeltal som kommer att ligga till grund för vår analys och nyckeltalen kommer att användas för att beskriva de finansiella förhållandena mellan bankerna, både utifrån dagens situation men också ur ett historiskt perspektiv. Vår studie kommer således präglas av den deskriptiva undersökningsmetoden.

## **2.6 Val av banker**

Enligt Svenska Bankföreningens rapport ”Banker i Sverige” som publicerades i mars 2010 fanns det i december 2009 totalt 117 banker på den svenska marknaden. Dessa banker var fördelade på fyra kategorier; svenska bankaktiebolag, utländska banker, sparbanker och medlemsbanker. (Svenska bankföreningen 2010) Då syftet med uppsatsen är att analysera hur bankerna påverkats under finanskrisen, skulle undersökningen teoretiskt sett kunna omfatta alla banker på den svenska marknaden. Vi valde däremot att fokusera på de fyra största bankerna på den svenska marknaden; Nordea, Swedbank, SEB och Handelsbanken. Anledningen till att vi valde dessa banker är att de har en avgörande betydelse för stabiliteten i Sverige och de står för ungefär tre fjärdedelar av in- och utlåningen till den svenska allmänheten. (Sveriges riksbank 2009:2) Vi anser därför att de överlag avspeglar den svenska marknaden och således skapar en rättvis bild av bankbranschen.

## 2.7 Datainsamling

Data för en studie kan samlas in på två sätt, dels i form av primärdata och dels i form av sekundärdata (Andersen 1998).

### 2.7.1 Primär- och sekundärdata

Eftersom vi i vår studie kommer att använda oss av bankernas årsredovisningar samt läroböcker och andra skrifter, kommer vår studie endast bestå av sekundärdata. Inga intervjuer kommer att genomföras som hade kunna bidra till att erhålla någon form av primärdata.

Primärdata är detsamma som förstahandskälla, vilket innebär att informationen kommer från en person som själv har deltagit i den situation eller händelse som ska studeras. Det kan exempelvis handla om att genomföra intervjuer eller tar del av dagböcker och liknande. Sekundärdata å sin sida är en andrahandskälla. Detta betyder att den information som tillhandahålls kommer från en person som inte själv närvarade i den händelse som ska studeras. Istället kan det här röra sig om artiklar eller andra tidningsreportage. (Jacobsen 2002)

## 2.8 Giltighetsanspråk

För att en studie ska uppfattas som trovärdig måste den ha hög validitet och reliabilitet. Validiteten och reliabiliteten står i relation till varandra vilket gör att forskaren inte bara kan fokusera på den ena. (Patel & Davidson 2003) Tre tumregler är: *”Hög reliabilitet är ingen garanti för hög validitet, låg reliabilitet ger låg validitet, fullständig reliabilitet är en förutsättning för fullständig validitet”*(Patel och Davidson 2003 s.99).

### 2.8.1 Validitet

Validitet består av två andra begrepp; giltighet och relevans. Den allmänna överensstämmelse som finns mellan teori och empiri är detsamma som giltighet, medan relevansen talar om hur relevant det empiriska urvalet av begrepp och variabler är för problemställningen. (Andersen 1998) Giltighet och relevans innebär att vi verkligen mäter det vi har för avsikt att mäta, att mätningarna uppfattas som relevanta samt att det vi mäter hos ett fåtal objekt även gäller för mätningar med fler objekt. (Jacobsen 2002)

Vår tanke är att i denna studie mäta nyckeltal som reflekterar våra utvalda bankers situation under finanskrisen samt några år dessförinnan. För att uppnå validitet har vi endast valt att ta med nyckeltal som vi anser vara relevanta för vår studie. Vi har således använt oss av nyckeltal som i tidigare studier av banker visat sig vara väsentliga.

### 2.8.2 Reliabilitet

Reliabilitet framhåller i hur hög grad resultaten från olika mätningar påverkas av tillfälligheter och hur säkert och exakt vi mäter. Forskaren får därför i så hög utsträckning som möjligt se till att mätningarna inte innehåller opålitliga omständigheter. (Andersen 1998) Reliabilitet handlar därför om hur tillförlitlig informationen är och huruvida upprepade undersökningar leder till samma resultat.

Då vi kommer mäta nyckeltal med hjälp av bankernas årsredovisningar förstärks reliabiliteten i och med att dessa utformats efter ett omfattande regelverk. Följaktligen ger data som vi samlar in en bra och rättvisande bild av bankerna, vilket bidrar till den starka reliabiliteten. Vidare ämnar vi redovisa studiens tillvägagångssätt för att stärka reliabiliteten ytterligare.

Dessutom tycker vi att det är viktigt att analysera bankerna i så lik form som möjligt och vi tror att vi får den mest rättvisa bilden om vi avgränsar oss till 2000-talets första decennium. Som vi nämnde i avgränsningen tidigare var det först då som alla fyra banker hade en liknande utformning på sin organisation.

## **2.9 Genomförandet av studien**

För att kunna ta fram relevanta nyckeltal för studien har vi studerat de fyra bankernas årsredovisningar under åren 2000-2009. Tidsintervallet på tio år valdes för att få en omfattande bild av nyckeltalens utveckling samt hur bankernas finansiella situation förändrats. Det långa tidsintervallet gjorde även att vi hade möjlighet att studera hur bankerna påverkades av eventuella upp- och nedgångar innan den finansiella krisen. För att få en bra uppfattning om hur den senaste finanskrisen har påverkat bankerna och deras nyckeltal, har vi jämfört de nedgångar som finanskrisen orsakat med vanliga nedgångar som inträffar under en konjunkturcykel. I annat fall skulle vi inte fått en rättvis bild av situationen eftersom åren precis innan finanskrisen präglades av högkonjunktur. Med andra ord skulle en annorlunda jämförelse förmodligen gjort att vi inte uppnått samma resultat i vår studie.

Vi utgick från de senaste tillgängliga årsredovisningarna och med hjälp av litteraturen identifierade vi nyckeltal som var relevanta för en nyckeltalsanalys. Nyckeltalen som är med i vår studie finns omnämnda i litteratur samt i respektive banks årsredovisning, vilket indikerar att dessa nyckeltal är viktiga att ha med vid en bedömning av en banks effektivitet, lönsamhet och stabilitet.

De flesta nyckeltalen har redan beräknats i bankernas årsredovisningar men på grund av att definitionerna av dem skiljer sig från andra branscher, har vi valt att själva beräkna nyckeltalen utifrån de allmänna definitioner som presenteras i vår teoretiska referensram. Dessutom använder sig bankerna i vissa fall av information som inte finns tillgänglig i årsredovisningarna, vilket skulle försvårat uträkningsprocessen. Vår egen beräkning av nyckeltalen bygger på den finansiella information som finns att tillgå i respektive banks årsredovisning. Årsredovisningarna tillhandahöll emellertid inte tillräckligt med information beträffande kapitaltäckningsgraden, vilket gjorde att vi konsekvent fick använda oss av bankernas uträkningar vid beräkningen av detta nyckeltal.

Vi har valt att presentera vår empiriska undersökning och vår analys i samma kapitel för att läsaren ska få en tydlig bild av relationen mellan dem. Resultaten av nyckeltalsberäkningarna har sammanställts i detaljerade tabeller, men vi har även konstruerat linjediagram för att ge en visuell bild över resultaten samt för att lättare kunna jämföra mellan bankerna och över åren. Sammanfattningsvis har vi med utgångspunkt i teorin och empirin samt med hjälp av nyckeltalsanalyser försökt att ge en bild över hur de



fyra svenska storbankerna påverkats av den senaste finanskrisen, jämfört med tidigare år under 2000-talet.

## **2.10 Begränsningar i nyckeltalsanalysen**

Vid nyckeltalsanalyserna har vi använt oss av företagens finansiella information som i det här fallet har varit bankernas årsredovisningar. Dessa har blivit reviderade och har således uppfyllt alla de krav som ställs på bokföring och redovisning. Med andra ord kan vi dra slutsatsen att den finansiella informationen i sig är korrekt och tillförlitlig, men den behöver inte nödvändigtvis stämma helt överens med verkligheten.

När det gäller att dra slutsatser om företag finns det vissa begränsningar med nyckeltalsanalyser. En av begränsningarna är årsredovisningarna, som är grunden för våra nyckeltalsberäkningar, i och med att årsredovisningar bara ger en ögonblicksbild vid just det tillfället som bokslutet gjordes, vilket gör att detta problem förs över till nyckeltalen. Den information som presenteras i årsredovisningarna är därför inte optimal.

Den största begränsningen som vi upplevde bland nyckeltalen i vår studie har dock att göra med kapitaltäckningsgraden. Anledningen till detta är att vi inte hade möjlighet att beräkna nyckeltalet själva då den information som krävdes för beräkningen inte uppgavs i årsredovisningarna. Därför var vi istället tvungna att använda de uträkningar som bankerna presenterade i sina årsredovisningar. Det blir då svårare att jämföra mellan bankerna eftersom vi inte vet exakt vilka komponenter och siffror som använts vid beräkningen av nyckeltalet. Det ska dock nämnas att kapitaltäckningsgraden är reglerad och definierad i lag, vilket gör att skillnaden mellan bankernas definitioner inte bör vara allför stor.

Ett annat nyckeltal som innehåller vissa begränsningar är kreditförlustnivån. Kreditförlustnivån bygger på hur stora kreditförluster banken har haft under året, men vid beräkningen summeras både konstaterade och befarade kreditförluster. De befarade kreditförlusterna är en bedömningsfråga och det finns därför risk att denna post kan vara antingen över- eller undervärderad.

### 3 Teoretisk referensram

---

*I det här kapitlet går vi igenom vad en finanskris är, hur bankbranschens redovisning skiljer sig från övriga branscher och vad ett nyckeltal är. Kapitlet avslutas med en presentation av de nyckeltal som vi valt ut och som kommer att ligga till grund för jämförelsen och analysen av bankerna.*

---

#### 3.1 Vad är en finanskris?

Omkring vart femte år upplever västvärlden en ekonomisk tillbakagång och det brukar sägas att detta yttrar sig i form av att bruttonationalprodukten har fallit under två kvartal i rad. En grupp särskilda forskare på NBER, National Bureau of Economic Research, anser mer exakt att en sådan recession inte bara beror på en sjunkande tillväxt utan att även arbetslöshet är en av faktorerna. (Lybeck 2009)

Den första recessionen uppdagades 1854 och sedan dess har världen fått se ytterligare 32 konjunkturcykler fram till idag. Detta betyder således att en genomsnittlig konjunkturcykel pågår i 4,6 år, där nedgångsfasen och uppgångsfasen i genomsnitt varar i 17 respektive 38 månader. I genomsnitt har varannan av dessa recessioner varit mer omfattande och därmed lett till att en finanskris har uppstått. Emellertid har orsakerna till kriserna varierat, men ofta skapas de av någon extern händelse som exempelvis kan vara avregleringar och liknande. Situationen i dagens finanskris har försvårats på grund av de olika instrument som gjort att kreditrisken har flyttats från bankerna som ursprungligen gav ut krediterna. (Lybeck 2009)

På samma sätt som det tar lång tid för en finanskris att utvecklas dröjer det också innan bankerna får ordning på sina kreditförluster. I allmänhet tar det fem år för en kris att bryta ut från det att någon utlösande händelse inträffat och det tar ungefär lika lång tid att få kontroll på kreditförlusterna. (Lybeck 2009)

#### 3.2 Bankernas redovisning

Alla företag, oavsett vilken bransch de tillhör, utgår från samma grundprinciper för redovisning. Trots detta uppträder vissa skillnader mellan de olika branscherna, då det inom en del verksamhetsområden förekommer separat lagstiftning som påverkar redovisningen. Bankbranschen är ett av de områden som har en avvikande redovisning. (Aktiespararnas aktieskola 1998) Nedan kommer vi att redogöra för hur bankernas redovisning, resultaträkning och balansräkning är utformad. Utformningen av redovisningen är avgörande och påverkar i allra högsta grad vilka nyckeltal som är relevanta att analysera. Det här betyder att om bankernas redovisning skiljer sig från övriga branscher kommer även nyckeltalen vara avvikande.

Bankernas intäkter kommer i huvudsak från posterna räntenetto<sup>6</sup> och provisionsnetto<sup>7</sup>, men även nettoresultat från finansiella transaktioner och övriga rörelseintäkter är inkomstbringande poster. I balansräkningen är de viktigaste tillgångarna utlåning till allmänheten och innehav i räntebärande värdepapper. På skuldsidan är inlåning från allmänheten, lån från kreditinstitut samt emitterade värdepapper de mest betydelsefulla posterna. De största kostnaderna kan hänföras till personal- och datakostnader. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Banker är i högsta grad konjunkturkänsliga vilket bidrar till att resultat- och lönsamhetsutvecklingen i branschen är starkt knuten till det rådande konjunkturläget. I en lågkonjunktur är det mindre efterfrågan på bankernas tjänster och detta innebär följaktligen att utlåningen minskar samtidigt som antalet kreditförluster ökar. Under en högkonjunktur i samhället växer efterfrågan på krediter och i samband med det ökar även den totala penningmängden i samhället, vilket i sin tur ökar bankernas volymer. En högre efterfrågan på krediter och den höga penningmängden leder till att antalet penningtransaktioner blir fler och detta leder till ökade intäkter från bankernas olika betaltjänster. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

### **3.2.1 Bankernas resultaträkning**

I resultaträkningen inleder bankerna med att redovisa sina räntenetton, som utgörs av skillnaden mellan ränteintäkter och ränteskulder. Intäkterna består av ränta som är hänförliga till utlåning till allmänheten, utlåning till kreditinstitut, räntebärande värdepapper, derivat och övriga tillgångar. Kostnaderna innefattar ränta på inlåning från allmänheten, ränta på skulder till kreditinstitut, emitterade värdepapper, efterställda skulder, räntebärande skulder, derivat och övriga skulder. (Swedbank årsredovisning 2009)

Nästa punkt i resultaträkningen är provisionsnettot. Provisionsnettot är skillnaden mellan de provisionsintäkter som banken får in i form av bland annat aktiecourtage<sup>8</sup> och fondförvaltningsavgifter<sup>9</sup> samt kostnaderna för dessa aktiviteter. Den sista posten bland intäkterna är nettoresultat från finansiella transaktioner och innehåller vinster och förluster från bankens egen handel med värdepapper. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Mer än hälften av bankernas kostnader utgörs av personal-, data- och administrationskostnader. Personalkostnaderna består bland annat av löner, arvoden, sociala avgifter och pensionsavgifter. Data- och administrationskostnader kan exempelvis hänföras till driften av bankernas datasystem och fastigheter. Posten kreditförluster visar hur mycket pengar banken har förlorat till följd av att låntagaren hamnat på obestånd och

---

<sup>6</sup> Skillnaden mellan de intäkter, i form av ränta, som banken får in genom sin utlåningsverksamhet och det banken betalar i ränta till personer som har sina pengar på ett sparkonto i banken. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

<sup>7</sup> Skillnaden mellan de intäkter banken får in genom tillhandahållandet av olika tjänster minus kostnaden för mottagna tjänster i de fall kostnaderna inte räknas som ränta. (Finansinspektionen 2006)

<sup>8</sup> Avgiften som värdepappersmäklaren tar ut när han säljer eller köper värdepapper åt en kund. (Courtage 2010)

<sup>9</sup> Den avgift som banken tar ut för förvaltning och administration av fonder. (SEB 2010)

inte kunnat betala sina lån till banken. Detta leder ofta till att bankerna förlorar sitt utlånade kapital. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

### **3.2.2 Bankernas balansräkning**

Den största tillgången som bankerna har är utlåning till både den svenska och utländska allmänheten. Andra stora tillgångsposter är utlåning till kreditinstitut och denna post består av fordringar i andra svenska banker, utländska banker och Riksbanken. Räntebärande värdepapper och obligationer delas in i omsättnings- respektive anläggningstillgångar beroende på vad de används till. Omsättningstillgångar är bankens tradingportfölj<sup>10</sup> medan anläggningstillgångar avser tillgångar som banken har för långfristigt innehav. (Mishkin & Eakins 2009)

Vid närmare granskning av tillgångssidan blir det påtagligt att det är utlåningen till allmänheten som har störst betydelse när det gäller lönsamheten, men det är också vid den här typen av utlåning som risken för kreditförluster uppstår. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Som vi har nämnt tidigare genereras den största delen av bankernas intäkter från utlåning till allmänheten och den största skulden bankerna har utgörs av inlåning från allmänheten. Inlåning från allmänheten räknas som en skuld beroende på att inlåningen är just en skuld till den som satt in pengar på bankkontot. Andra viktiga skuldposter är skulder till kreditinstitut samt emitterade värdepapper. Skulder till kreditinstituten är de lån banken har hos andra svenska och utländska banker samt Riksbanken. Emitterade värdepapper är exempelvis obligationer som banken har ger och har skyldighet att lösa in när löptiden går ut. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Bankernas egna kapital skiljer sig dock inte från andra företag. Här är det den traditionella uppställningen med aktiekapital, reserver, balanserade vinstmedel, årets vinst och minoritetsintressen. (Aktiespararnas aktieskola 1998) Emellertid finns det en reglering om minimikapitalkrav med avseende på eget kapital som ska fungera som en buffert mot förluster, men även som en disciplinerande faktor gentemot bankens ägare (Lind 2005). Kravet togs fram av Basel Committee on Banking Supervision och innebär att en bank måste ha en kapitaltäckningsgrad på minst 8 % och ett primärkapital på minst 4 % (Baselkommittén 2006). Denna reglering kommer att behandlas närmare i senare avsnitt.

### **3.3 Vad är ett nyckeltal?**

Vid beskrivning av olika förhållanden används ofta ett sammanfattande numeriskt värde. Detta numeriska värde kallas för ett nyckeltal och förhållandena som ska beskrivas kan vara både verkliga eller överkliga, sanna eller osanna. Följaktligen blir nyckeltalen ett uttryck för vår uppfattning av verkligheten och det är därför viktigt att ha i åtanke att nyckeltalen skiljer sig från verkligheten. Nyckeltal har inte förmågan att fånga alla de

---

<sup>10</sup> Innehåller de finansiella instrument och tillgångar som innehas för kortsiktig handel för att underlätta för kunderna eller för att skydda andra innehav. (Eureko 2010)

komplexa element som en organisation upplever i sin dagliga verksamhet, utan tanken med nyckeltal är istället att göra en förenkling av verkligheten. (Catasús et. al 2008)

Eftersom nyckeltal i regel består av kvoter tar dessa hänsyn till både resultat och insatta resurser och visar då effektiviteten i olika avseenden. Detta beror på att resultatet sätts i relation till mängden kapital eller resurser som investerats för att uppnå resultatet. Således ger nyckeltal en sammanfattande och överskådlig bild över företagets ekonomiska hälsa och utveckling, vilket gör att det snabbt går att skapa sig en bild av företagets starka och svaga sidor. (Sundberg 1998)

Alla företag har någon form av ekonomiska mål som de vill uppnå. Exempelvis vill ägarna ha avkastning på sitt investerade kapital samtidigt som företagsledningen vill förvalta det anförtrodda kapitalet på bästa sätt. För att nå de uppsatta ekonomiska målen är ekonomisk styrning en förutsättning för företagen. Ekonomisk styrning är avsiktlig påverkan på en verksamhet och dess befattningshavare för att uppnå uppsatta mål, men för att kunna påverka en organisation måste det även finnas förståelse för de ekonomiska förhållandena samt rätt verktyg att styra dem med. Dessa förhållanden och samband kan vara svåra att förstå, men med hjälp av nyckeltal kan de på ett överskådligt sätt beskrivas och förklaras. (BAS nyckeltal 2006)

En mängd faktorer kan bedömas med hjälp av nyckeltal, däribland företagets lönsamhet, finansiella ställning och utdelningsmöjligheter (Aktiespararnas aktieskola 1998). Fördelen med nyckeltal är att de inte bara är till hjälp vid jämförelse av ett företags effektivitet över tiden, utan även kan användas vid jämförelse mellan företag, oberoende av dess storlek. (Sundberg 1998)

I dagsläget finns inga tydliga regler eller definitioner för hur nyckeltal ska beräknas. Detta medför att definitionen mellan olika nyckeltal skiljer sig, vilket kan göra det svårare att jämföra mellan företag (Aktiespararnas aktieskola 1998). Anledningen till att det förekommer en skillnad mellan nyckeltalsdefinitionerna är att det finns strukturella skillnader mellan de olika företagen (Sundberg 1998). Det är således viktigt att själv kunna beräkna och bedöma vilka nyckeltal som är relevanta för en analys (Aktiespararnas aktieskola 1998).

### **3.4 Val av nyckeltal**

Valet av relevanta nyckeltal är avgörande för att kunna göra en bra analys av bankernas finansiella situation och utveckling. Då vi avser att ge en överskådlig bild av bankerna är det viktigt att vi har med nyckeltal från flera olika element, det vill säga att vi har med nyckeltal som visar både bankernas intjäningsförmåga, finansiella stabilitet samt kassaflöden.

Vissa nyckeltal som presenteras i det här avsnittet kommer att vara branschspecifika, vilket betyder att de bara är användbara inom en viss bransch. Vi har valt ut nyckeltalen genom att granska bankernas årsredovisningar samt genom litteraturläsning. Under urvalsprocessen har vi reflekterat över vilka nyckeltal som är viktiga och som avspeglar branschen bäst med hänsyn till hur bankernas redovisning är uppbyggd. De

branschspecifika nyckeltal som vi valt ut är kapitaltäckningsgrad, kreditförlustnivå, placeringsmarginal och K/I-tal. Övriga nyckeltal i vår studie kan således användas utanför branschens gränser. Nedan kommer vi att presentera och redogöra för de utvalda nyckeltalen på en teoretisk nivå. Då definitionen av de olika nyckeltalen i bankernas årsredovisningar som sagt kan se olika ut, avser vi att utifrån de formler vi presenterar själva räkna ut nyckeltalen.

### **3.4.1 Kapitaltäckningsgrad**

Kapitaltäckningsgraden är ett mycket komplext nyckeltal och för att underlätta förståelsen av den och för att få en bättre överblick, inleder vi med att redogöra för den reglering av bankkapital som förekommer idag för att därefter beskriva själva nyckeltalet.

Regelverket togs fram av Basel Committee on Banking Supervision och den första versionen kom 1988. I samband med detta formaliserades kravet på en riskbaserad kapitaltäckningsgrad på minst 8 % för kreditrisker. Kommittén utökade ramverket 1996 med kapitalkrav för marknadsrisker och dessa regler kom att kallas BASEL I. Utvecklingen på den finansiella marknaden, med finansiella instrument som lät bankerna minska sina risker, ledde dock till att regelverket blev omodernt och en förändring blev nödvändig. Den 1 januari 2007 trädde därför det nya regelverket i kraft som fick namnet BASEL II. (Lind 2005)

För att en bankreglering ska vara effektiv får den inte skilja sig alltför mycket från hur bankernas dagliga verksamhet ser ut och det var därför lämpligt att byta från BASEL I till BASEL II. Om reglerna skulle bli allt för standardiserade skulle det leda till ett kostsamt dubbelsystem med ett rapporteringssystem till tillsynsmyndigheten, för tillsynskraven, och ett eget system för att möta de egna kraven. Det finns ett flertal anledningar till att det finns en reglering och ett kapitalkrav på banker och den viktigaste är att bankerna ska skyddas mot konkurs. Kapitalkravet leder dessutom till att ägarna måste ha en viss andel eget kapital i banken och eftersom detta kapital försvinner vid en konkurs är de inte beredda att ta lika stora risker. Regelverket är emellertid även tänkt att leda till en mer riskanpassad prissättning samt en bättre och mer genomtänkt strategi för riskhantering. Trots att Baselkommittén har satt kapitaltäckningsgränsen till 8 % finns det en oskriven regel bland banker och kreditvärderingsinstitut att en bank bör ha en kapitaltäckningsgrad på minst 10 %. (Lind 2005)

Nyckeltalet är ett mått på andelen riskkapital i banken i relation till den totala affärsvolymen. De olika komponenterna i nyckeltalet är kapitalbasen som sätts i förhållande till den riskvägda volymen, som innefattar kreditrisk, marknadsrisk och operativ risk. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Kapitalbasens sammansättning regleras av 3:e kapitlet i lagen (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar (Lag 2006:1371). Kapitalbasen består av summan av primärkapital och supplementärkapital med avdrag för goodwill, föreslagen utdelning, uppskjuten skattefordran och aktier i helägt försäkringsbolag (Baselkommittén 2006). Primärkapitalet innefattar eget kapital och reserver med avdrag för samma poster som

nämnts ovan, medan supplementärkapitalet till största delen består av förlagslån<sup>11</sup> med väldigt lång löptid. Emellertid måste kapitalbasen utgöras av minst 50 % primärkapital och supplementärkapitalet får således inte överstiga primärkapitalet. (Baselkommittén 2006)

Kreditrisken innebär att olika låntagare, med avseende på kreditrisk, tilldelas olika riskvikter som är knutna till risken som finns att låntagare inte kan fullfölja sina åtaganden. Kapitalkravet beräknas därefter som lånebeloppet gånger riskvikten gånger 8 %. Det finns två olika metoder som banken kan använda sig av för att räkna ut kreditrisken. Den första är schablonmetoden som också är den enklaste metoden och den andra kallas för intern riskklassificering, IRK-metoden, och är mer avancerad. (Lind 2005) I schablonmetoden mäts kreditrisken på ett standardiserat sätt samt med stöd av externa kreditvärderingar och bankerna använder sig av olika tabeller för att få fram risken för just den tillgången som innehas. Den interna riskklassificeringsmetoden tillåter bankerna att använda sina egna interna kreditriskbedömningssystem för att mäta kreditrisken på bankens tillgångar. (Baselkommittén 2006)

Marknadsrisk avser risken för förluster som kan uppstå både på och utanför poster i bankens balansräkning till följd av förändringar i marknadspriser. Riskobjekten med avseende på marknadsrisken är risker inom ränterelaterade instrument och aktier samt råvarurisk och valutarisk. Det finns två olika metoder som banken kan använda sig av för att räkna ut sin marknadsrisk och det är den enkla eller den avancerade metoden. Den enkla metoden är en standardiserad modell och använder sig av fyra risker; ränterisk, aktierisk, valutarisk, och råvarurisk. För att en bank ska få använda den avancerade metoden, där banken använder sig av sina egna interna riskhanteringsmodeller, måste bankens tillsynsmyndighet godkänna det samt att ett antal villkor som rör dessa modeller måste följas. (Baselkommittén 2006)

Den operativa risken är risken för förluster som kan uppstå till följd av otillräckliga eller misslyckade interna processer, mänskliga fel, systemfel eller yttre händelser (Baselkommittén 2006). Detta innefattar både vanliga händelser som händer dagligen men som har liten inverkan på banken, exempelvis att bankkassören räknar fel, samt händelser som ger stora konsekvenser såsom jordbävningar eller terroristattacker. Den operativa risken är svårast att mäta vilket gör att det kan vara besvärligt att ta fram kapitalkravet. (Lind 2005) Det finns här tre olika metoder som bankerna kan använda sig av och den första är basmetoden, där bankens kapitalkrav beräknas som en fast procentsats av genomsnittet av de tre senaste årens bruttoinkomst. I den andra metoden, schablonmetoden, delas bankens verksamhet in i åtta grenar där varje verksamhetsgren tilldelas en riskvikt som står i proportion till verksamhetsgrenens intäkter. Summan av alla verksamhetsgrenar utgör sedan det totala kapitalkravet. Den sista metoden är internmätningssystemet som innebär att bankerna använder sina egna interna riskhanteringsystem för att bedöma riskerna. (Baselkommittén 2006)

---

<sup>11</sup> Banker emitterar förlagslån istället för obligationer. Ett förlagslån har samma konstruktion som en obligation och det enda som skiljer dem från varandra är att förlagslånet har lägre prioritet än obligationer vid en konkurs. (Wransby & Österlund 2007)

Kapitaltäckningsgraden är ett högst relevant och intressant nyckeltal att ha med i en analys då den är reglerad, vilket gör att definitionen är samma för alla banker och således gör det lättare att jämföra mellan bankerna. Kapitaltäckningsgraden visar bankens finansiella stabilitet, hur de klarar risker samt ger en bild av bankens förutsättningar för framtiden. En hög kapitaltäckningsgrad innebär att det kan finnas expansionsutrymme i banken, medan en låg kapitaltäckningsgrad kan vara ett tecken på att banken är i behov av extra kapitaltillskott, exempelvis i form av en nyemission. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

$$\text{Kapitaltäckningsgrad (\%)} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kreditrisker} + \text{Marknadsrisker} + \text{Operativa risker}}$$

### 3.4.2 Kreditförlustnivå

En kreditförlust uppstår när en bank lånar ut pengar som den sedan inte får tillbaka på grund av att kredittagaren hamnar på obestånd eller går i konkurs. Kreditförluster kan antingen vara konstaterade och då är banken säker på att de inte får tillbaka pengarna, men de kan också vara befarade och då är det troligt att banken inte får tillbaka pengarna. Kreditförlusternas storlek kan användas för att få en fingervisning om hur konjunkturläget i samhället ser ut, då betalningssvårigheter är betydligt mer sannolika i en lågkonjunktur. För att kunna göra en adekvat jämförelse av kreditförlustnivån över tiden måste den sättas i relation till den totala utlåningen, som består av utlåning till allmänheten och till kreditinstitut. På så sätt visar detta hur många procent av bankernas utlånade pengar som gått förlorade. Kreditförlustnivån är en av de viktigaste posterna för bankernas lönsamhet då den visar kreditsäkerheten. Emellertid är kreditförlustnivån svår att prognostisera men långsiktigt är en kreditförlustnivå under 1 % rimlig. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

$$\text{Kreditförlustnivå (\%)} = \frac{\text{Kreditförluster}}{\text{Total utlåning}}$$

### 3.4.3 Placeringsmarginal

Placeringsmarginalen är ett nyckeltal som kan användas för att mäta bankens lönsamhet. Placeringsmarginalen uttrycks som räntenettet i relation till den genomsnittliga balansomslutningen och denna relation visar räntenettots procentuella andel av de totala tillgångarna. Eftersom räntenettet är bankens viktigaste intäktspost är placeringsmarginalen intressant att studera då den visar just hur bra banken har lyckats med förräntningen i sin verksamhet (Sparbanken Finn 2010). Nyckeltalet varierar ofta på grund av svängningar i räntenettet och räntenettet påverkas i sin tur av räntemarginalen. Räntemarginalen är skillnaden mellan den medelränta som bankerna får på sin utlåning till allmänheten, den genomsnittliga riskprofilen, och den medelränta som de får betala för sin finansiering, inlåningen från allmänheten. Det är således viktigt för banken att håll en hög räntemarginal för att maximera lönsamheten. Emellertid påverkar andra faktorer såsom konjunkturläge, utbud och efterfrågan av kapital samt konkurrensen mellan bankernas inlåningsränta. (Aktiespararnas aktieskola 1998)



$$\text{Placeringsmarginal (\%)} = \frac{\text{Räntenetto}}{\text{Balansomslutning}}$$

#### 3.4.4 K/I-tal

K/I-talet kan kopplas till bankens effektivitet och är av intresse vid analys av en bank då K/I-talet ställer bankens kostnader i relation till bankens intäkter. Detta visar hur mycket varje intjänad krona kostar för banken och K/I-talet mäter alltså lönsamheten i verksamheten. Bankerna strävar efter att ha så låg andel kostnader som möjligt i förhållande till andelen intäkter och det innebär givetvis att ett lågt K/I-tal är önskvärt. Ett K/I-tal på 100 % visar ett förhållande där banken för varje intjänad krona har en kostnad på 1 krona vilket gör att banken inte gör någon vinst. För att få en positiv marginal krävs således ett K/I-tal på mindre än 100 %. Det finns två olika sätt att mäta K/I-talet eftersom det ibland mäts före och ibland efter avdrag för kreditförluster. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

$$\text{K/I - tal (\%)} = \frac{\text{Kostnader}}{\text{Intäkter}}$$

#### 3.4.5 Räntabilitet på totalt kapital

Vid undersökning av rörelsens effektivitet är räntabilitet på totalt kapital ett bra nyckeltal att använda. Det beror på att det här nyckeltalet inte tar hänsyn till hur kapitalet är finansierat och det blir därför lätt att jämföra mellan olika företag. För övrigt är det ett av de viktigaste nyckeltalen för ett företag och det skulle även kunna uttryckas som ett mått på hur de totala tillgångarna har förräntats under årets lopp. (BAS nyckeltal 2006)

Vanligtvis har nyckeltalet ett samband med två andra nyckeltal, vinstmarginal och kapitalomsättningshastighet. Multiplieras dessa två nyckeltal med varandra blir produkten just räntabilitet på totalt kapital. (Aktiespararnas aktieskola 1998) Sambandet gäller däremot inte för bankbranschen, då vinstmarginal och kapitalomsättningshastighet inte är tillämpligt i bankernas redovisning.

$$\text{Räntabilitet på totalt kapital (\%)} = \frac{\text{Resultat efter finansiella poster + finansiella kostnader}}{\text{Balansomslutning}}$$

#### 3.4.6 Räntabilitet på eget kapital

Ett annat vanligt nyckeltal som företag intresserar sig för är räntabilitet på eget kapital, som kort kan förklaras som ett mått på hur det egna kapitalet har förräntats under året. Det skulle även kunna beskrivas som en avkastning på ägarnas insatta kapital. Ofta kan nyckeltalet variera kraftigt från år till år, vilket framförallt nystartade företag upplever.

Detta tydliggörs inte minst genom den så kallade hävstångsformeln<sup>12</sup> (BAS nyckeltal 2006)

Räntabilitet på eget kapital är främst intressant för ägarna, men det är även användbart i det avseendet att företaget kan följa hur det egna kapitalet utvecklas. Genom att studera denna utveckling får företaget reda på om främmande kapital är nödvändigt för finansieringen eller om kapitalbehovet kan tillgodoses med det egna kapitalet. (BAS nyckeltal 2006)

$$\text{Räntabilitet på eget kapital (\%)} = \frac{\text{Årets resultat}}{\text{Eget kapital}}$$

### 3.4.7 Kassaflödesanalys

De företag som enligt årsredovisningslagen är tvungna att ha en auktoriserad revisor ska även årligen presentera en kassaflödesanalys. Årsredovisningslagen kräver att kassaflödesanalysen ska innehålla periodens investeringar och finansieringar men det förekommer inga konkreta regler när det gäller innehåll och struktur. Detta regleras dock via Redovisningsrådets Rekommendation nr.7 - redovisning av kassaflöden (Falkman, Lumsden, Marton & Pauli 1998)

Kassaflödesanalysen visar hur företagets likvida medel<sup>13</sup> har förändrats under året och varifrån pengarna har kommit. Förändringen beräknas utifrån tre huvudkomponenter. Dessa komponenter är kassaflöde från den löpande verksamheten, kassaflöde från investeringar samt kassaflöde från finansieringar och summan av dem ger företagets totala förändring i likvida medel. Kassaflödet från företagets löpande verksamhet är flöden som hör till själva driften av företaget. Här finns bland annat poster som rörelseresultat, förändringar i kundfordringar och leverantörsskulder, erhållen och erlagd ränta samt skatt och avdrag för poster som påverkar resultaträkningen men inte kassaflödet. Kassaflödet från investeringsverksamheten visar förvärv och avyttring av immateriella, materiella och finansiella anläggningstillgångar. Finansieringsverksamhetens kassaflöde visar om företaget har tagit nya lån eller amorterat gamla lån, om företaget har haft någon utdelning till aktieägarna eller om det genomförts någon nyemission. (Falkman, Lumsden, Marton & Pauli 1998)

---

<sup>12</sup> Formeln visar hur avkastningen, räntabiliteten på eget kapital (RE), påverkas av ett antal faktorer. Formeln är följande:  $RE = RT + (RT - RS) * S/E$ . RT står för räntabilitet på totalt kapital, vilket är företagets lönsamhet. RS är företagets genomsnittliga räntekostnad, som är den ränta som bankerna betalar för sina lån. S/E är företagets skuldsättningsgrad, vilken visar på förhållandet mellan företagets finansieringsformer, finansiering genom lån (S) samt finansiering genom eget kapital (E). Enligt hävstångsformeln beror således avkastningen (RE) på vilken lönsamhet (RT) företaget har samt vad företaget har tjänat på att finansiera verksamheten med externt kapital,  $(RT - RS) * S/E$ , då finansiering med eget kapital är dyrare än finansiering med externt kapital. (Wråmsby & Österlund 2007)

<sup>13</sup> Avser kassa, bankkonton, postgiro samt övriga kortfristiga placeringar som snabbt kan omvandlas till pengar. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Kassaflödet är intressant att analysera då det är en mycket viktig del vid bedömningen av ett företag och det kan även användas till att prognostisera framtida kassaflöden. Kassaflödesanalysen ger ett bra underlag för att bedöma företagets förmåga att generera likvida medel och om detta är tillräckligt för att företaget ska kunna fortsätta att driva sin verksamhet, betala tillbaka sina lån samt ge aktieägarna utdelning på sitt investerade kapital. (Sundberg 1998)

Nedan presenteras en uppställning över hur en sektorsindelad kassaflödesanalys kan se ut.

**Den löpande verksamheten**

Verksamhetsrelaterade inbetalningar

- Verksamhetsrelaterade utbetalningar

**= Kassaflöde från den löpande verksamheten**

**Investeringsverksamheten**

Investeringsrelaterade inbetalningar

- Investeringsrelaterade utbetalningar

**= Kassaflöde från investeringsverksamheten**

**Finansieringsverksamheten**

Finansieringsrelaterade inbetalningar

- Finansieringsrelaterade utbetalningar

**= Kassaflöde från finansieringsverksamheten**

**= Kassaflöde**

Källa: Falkman, Lumsden, Marton & Pauli 1998

## 4 Empiri och analys

---

*I detta kapitel kommer vi att presentera resultatet av vår empiriska undersökning av nyckeltalen som direkt följs av en analys för respektive nyckeltal. Både empirin och analysen grundar sig i de tabeller och diagram som vi presenterar i kapitlet.*

---

Nyckeltal är ekonomiska mått som bygger på matematiska formler och resultatet av våra nyckeltalsanalyser redovisas således i form av siffervärden. Eftersom den här typen av information kan vara svåröverskådlig har vi valt att presentera resultaten i både tabell- och diagramform. Tabellen är en detaljerad sammanställning av våra nyckeltalsberäkningar medan diagrammet ger en bra illustration över nyckeltalens utveckling.

### 4.1 Kapitaltäckningsgrad

Kapitaltäckningsgraden visar hur bankens kapitalbas är i förhållande till den riskvägda volymen och enligt lag måste en bank i Sverige ha en kapitaltäckningsgrad på minst 8 % för att få driva bankverksamhet. Detta nyckeltal är mycket komplicerat att räkna ut och bankerna använder olika avancerade riskmätningssystem. Då vi inte har tillgång till den information som krävs för att vi själva ska kunna räkna ut bankernas kapitaltäckningsgrad har vi valt att använda oss av de siffror som finns redovisade i respektive banks årsredovisning.

#### 4.1.1 Empiri

Diagrammet nedan visar att alla banker har legat över 8 %-nivån under den senaste tioårsperioden. Mellan åren 2000 och 2007 låg alla fyra bankerna väldigt nära varandra och det var endast någon procentenhet som skiljde bankerna åt. I början av 2000-talet hade Swedbank den högsta kapitaltäckningsgraden och 2004 toppade banken med 11,6 %. Under 2005 tappade Swedbank till 9,7 % och i samband med det gick Handelsbanken förbi och hade den högsta kapitaltäckningsgraden på 11,6 %. Därefter tog SEB över och hade den högsta kapitaltäckningsgraden under de två nästkommande åren. Under 2008 skedde dock en stor förändring då Handelsbankens kapitaltäckningsgrad ökade kraftigt till 16 %, för att sedan stiga ytterligare till 20,2 % under 2009.

Även Swedbank och Nordea ökade sin kapitaltäckningsgrad under 2008 och 2009, medan kapitaltäckningsgraden i SEB först minskade under 2008 och sedan ökade under 2009. Trots att alla banker förbättrade sina siffror under 2009 stod Handelsbanken i en klass för sig och ingen av de övriga bankerna var i närheten av Handelsbankens nivå. En annan intressant iakttagelse är att Nordea genomgående har varit den bank som haft lägst kapitaltäckningsgrad och banken har under de senaste tio åren aldrig kommit över 10 % med undantag för 2009.

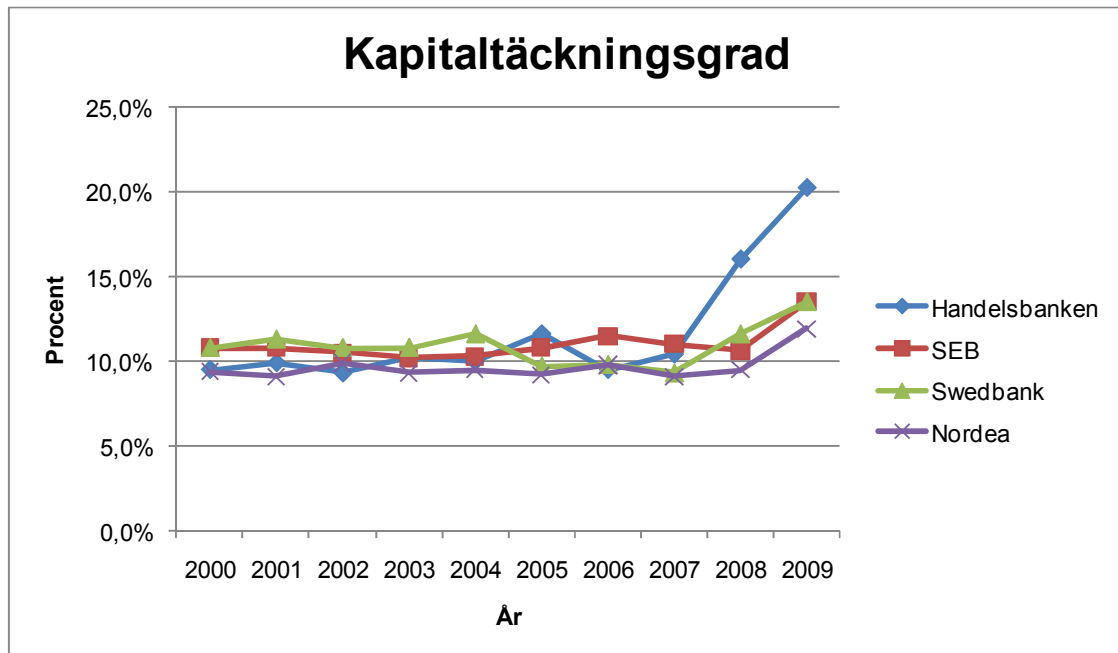


Diagram 1: Kapitaltäckningsgrad

Kapitaltäckningsgrad										
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbanken	9,5%	10%	9,3%	10,2%	10,0%	11,6%	9,5%	10,4%	16,0%	20,2%
SEB	10,8%	10,8%	10,5%	10,2%	10,3%	10,8%	11,5%	11,0%	10,6%	13,5%
Swedbank	10,8%	11,3%	10,8%	10,8%	11,6%	9,7%	9,8%	9,3%	11,6%	13,5%
Nordea	9,4%	9,1%	9,9%	9,3%	9,5%	9,2%	9,8%	9,1%	9,5%	11,9%

Tabell 1: Kapitaltäckningsgrad

#### 4.1.2 Analys

Som nämnts i tidigare avsnitt måste en bank ha en kapitaltäckningsgrad på minst 8 % för att få driva bankverksamhet i Sverige. Till viss del är kapitaltäckningsgraden alltså den lägsta nivån av eget kapital, i förhållande till riskvägd volym, som en bank får ha. Hela kapitaltäckningen behöver dock inte utgöras av eget kapital, primärkapitalet, utan banken får även använda sig av förlagslån, supplementärkapitalet. Sedan tidigare vet vi att kapitalbasen är summan av primär- och supplementärkapital och att minst hälften av kapitalbasen måste bestå av primärkapital. I praktiken räcker det alltså för banken att ha ett eget kapital på 4 % av den riskvägda volymen då resten kan täckas av förlagslån.

När vi studerar diagrammet ovan ser vi att alla banker legat över 8 %-spärren, vilket är naturligt då de i annat fall inte skulle fått driva bankverksamhet. För övrigt noterar vi att de fyra bankerna fram till 2007 haft en ganska linjär utveckling, där bankerna legat på 9-11 % i kapitaltäckningsgrad. Handelsbanken har haft den största fluktuationen och det skiljde hela 10,9 % mellan den högsta, 20,2 %, och den lägsta, 9,3 %, noteringen. Vi ställer oss frågande till varför bankerna mellan 2000-2008 valde att ha en kapitaltäckningsgrad precis över lagkravet för att sedan under 2009 helt plötsligt öka den. I Handelsbankens fall ökade emellertid nyckeltalet redan under 2008. En möjlig förklaring kan vara att bankerna under högkonjunkturen, som rådde innan finanskrisen, ville ha ett så lågt eget kapital som möjligt för att kunna trycka upp avkastningen enligt

hävstångsformeln. Vi ser emellertid ingen anledning för bankerna att ur ekonomisk synvinkel öka kapitaltäckningsgraden, utan vi tror att det istället berodde på att de ville visa upp en ekonomisk stabilitet trots den finansiella krisen. Anledningen till att Handelsbanken valde att lägga sig på en högre nivå än övriga banker har vi ingen rimlig förklaring till, förutom att de möjligtvis ville erhålla någon form av konkurrensfördel.

## **4.2 Kreditförlustnivå**

Kreditförlustnivån visar hur mycket bankerna har förlorat av den totala utlåningen på grund av att låntagaren inte kunnat fullfölja sitt åtagande. När vi beräknade nyckeltalet använde vi oss av bankernas egna upplysningar om kreditförluster, både konstaterade och befarade, för att sedan ställa detta i relation till den totala utlåningen. Det är nödvändigt att ha kreditförlusten i förhållande till den totala utlåningen för att få en jämförelse mellan bankerna samt över tid, i och med att utlåningsvolymen varierar över åren. I tabellen och diagrammet nedan visar en positiv kreditförlustnivå hur många procent av bankens totala utlåning som har förlorats. En negativ kreditförlustnivå symboliserar att återföringar och inbetalningar av tidigare konstaterade kreditförluster har varit större än de konstaterade och befarade kreditförlusterna.

### **4.2.1 Empiri**

Det första vi lägger märke till när vi granskar tabellen är den enorma ökningen av kreditförlustnivån som skedde under 2009. Alla fyra banker tycks ha påverkats under det här året, dock inte i samma utsträckning. Swedbank upplevde den största ökningen i kreditförlustnivån då de mellan 2008 och 2009 ökade med 1,56 procentenheter till 1,78 %. Även SEB och Nordea hade betydande öknings med 0,61 respektive 0,37 procentenheter, medan Handelsbanken verkade ha klarat sig relativt bra då kreditförlustnivån under 2009 på 0,21 % bara var 0,11 procentenheter högre än bankens näst högsta notering från 2008.

Om vi bortser från 2009 och istället tittar närmare på åren 2000-2008 kan vi utläsa att Handelsbanken har haft den lägsta och mest stabila nivån av kreditförluster. Banken har legat väldigt nära 0 % och det var inte förrän 2008 som denna nivå steg något. Nordea är den bank som har haft störst svängningar i sin kreditförlustnivå med en högstanivå på 0,23 % under 2001. Samtidigt är det den bank som har haft lägst nivå och banken hade till och med en negativ kreditförlustnivå under åren 2005-2007. Likt Handelsbanken har SEB hållit en stabil nivå med väldigt små svängningar medan Swedbank har svängt något mer. Till sist kan det vara värt att notera att SEB är den enda banken som inte haft någon negativ kreditförlustnivå under tioårsperioden.

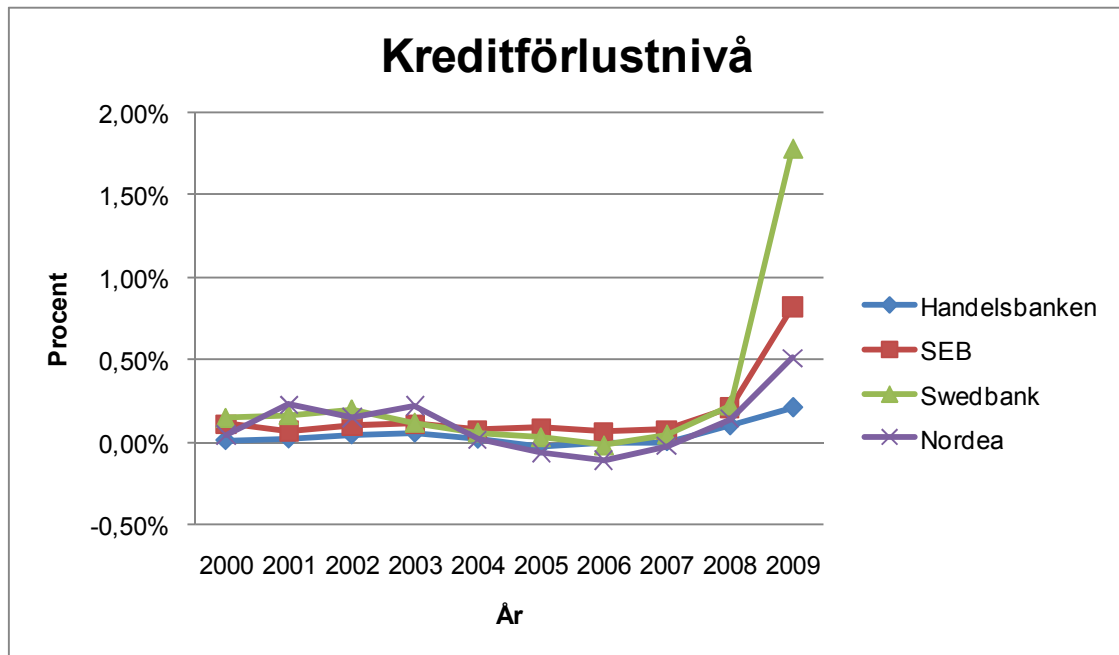


Diagram 2: Kreditförlustnivå

Kreditförlustnivå										
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbanken	0,01%	0,02%	0,04%	0,05%	0,02%	-0,02%	-0,0043%	0,0018%	0,10%	0,21%
SEB	0,11%	0,07%	0,10%	0,11%	0,07%	0,08%	0,06%	0,08%	0,21%	0,82%
Swedbank	0,15%	0,17%	0,20%	0,12%	0,06%	0,03%	-0,02%	0,05%	0,22%	1,78%
Nordea	0,04%	0,23%	0,15%	0,22%	0,02%	-0,06%	-0,11%	-0,02%	0,14%	0,51%

Tabell 2: Kreditförlustnivå

#### 4.2.2 Analys

Eftersom kreditförlustnivån beräknas genom att dividera kreditförlusterna med den totala utlåningen kan bankerna påverka detta nyckeltal genom att förändra utlåningen. Detta gör de genom att antingen höja eller sänka utlåningsräntorna. Höjer bankerna utlåningsräntorna minskar utlåningen eftersom färre kunder har råd att betala den högre räntan. Om räntan istället sänks ökar givetvis utlåningen då fler är villiga att ta lån och dessutom har råd med det. En lägre räntenivå ger således en större risk för kreditförluster då sannolikheten att låntagare inte kan betala sina lån vid en räntehöjning ökar. Emellertid är en låg räntenivå bra ur den synvinkeln att det sätter fart på lånemarknaden samt ökar produktiviteten, vilket på sikt leder till att konjunkturen återigen vänder uppåt.

Vid granskning av tabellen och diagrammet över kreditförlustnivån ser vi att de fyra bankerna har legat på ungefär samma nivå fram till och med 2007. Under 2008 och 2009 ökade dock kreditförlustnivån mycket kraftigt, inte minst för Swedbank som hade en nivå på 1,78 % under 2009. I motsats till Swedbank, som haft störst kreditförluster under perioden, visade Handelsbanken fram till 2008 närmare 0 % i kreditförluster varje år. Dessutom hade Handelsbanken under de två lite sämre åren 2008 och 2009 endast 0,10 % respektive 0,21 % i kreditförlustnivå, vilket är betydligt lägre än de andra bankerna. Trots att SEB och Nordea hade stora ökningarna i nyckeltalet mellan 2007 och 2009 var de inte i närheten av Swedbank. SEB redovisade under dessa år en ökning på 0,74 procentenheter

medan Nordeas kreditförlustnivå ökade med 0,53 procentenheter. Vid en första anblick ser det inte mycket ut, men i sammanhanget och sett över en längre tidsperiod är det en betydande ökning. Den enorma ökningen av kreditförlustnivån beror i stort sett enbart på att kreditförlusterna blivit större, då den totala utlåningen i bankerna endast förändrats marginellt. Kreditförlusterna kan i sin tur kopplas till finanskrisen och de kreditförluster som Swedbank och SEB hade till följd av sin verksamhet i Baltikum.

### 4.3 Placeringsmarginal

Placeringsmarginalen är ett lönsamhetsnyckeltal som visar hur väl banken har lyckats med sin förräntning. Vi beräknade placeringsmarginalen genom att sätta bankens räntenetto i relation till balansomslutningen.

#### 4.3.1 Empiri

Med hjälp av diagrammet kan vi konstatera att Swedbank är den bank som genomgående haft den högsta placeringsmarginalen under de studerade åren. Kurvorna för Nordea, Handelsbanken och SEB föll tidigare än för Swedbank och de tre förstnämnda bankerna nådde sin lägsta nivå under 2007 och 2008 för att därefter vända uppåt. Swedbanks trend visar däremot fortfarande på en svag nedgång. Värt att notera är att både Nordea och SEB har haft relativt mjuka kurvor utan några kraftiga ned- och uppgångar. Skillnaden mellan dem är att Nordea lyckats hålla en placeringsmarginal som i genomsnitt varit mellan 0,3 och 0,4 procentenheter högre än SEB:s, med undantag för 2008 och 2009 då skillnaden bara var omkring 0,2 procentenheter. Handelsbanken och Swedbank har i sin tur inte haft lika mjuka kurvor och har även upplevt djupare fall.

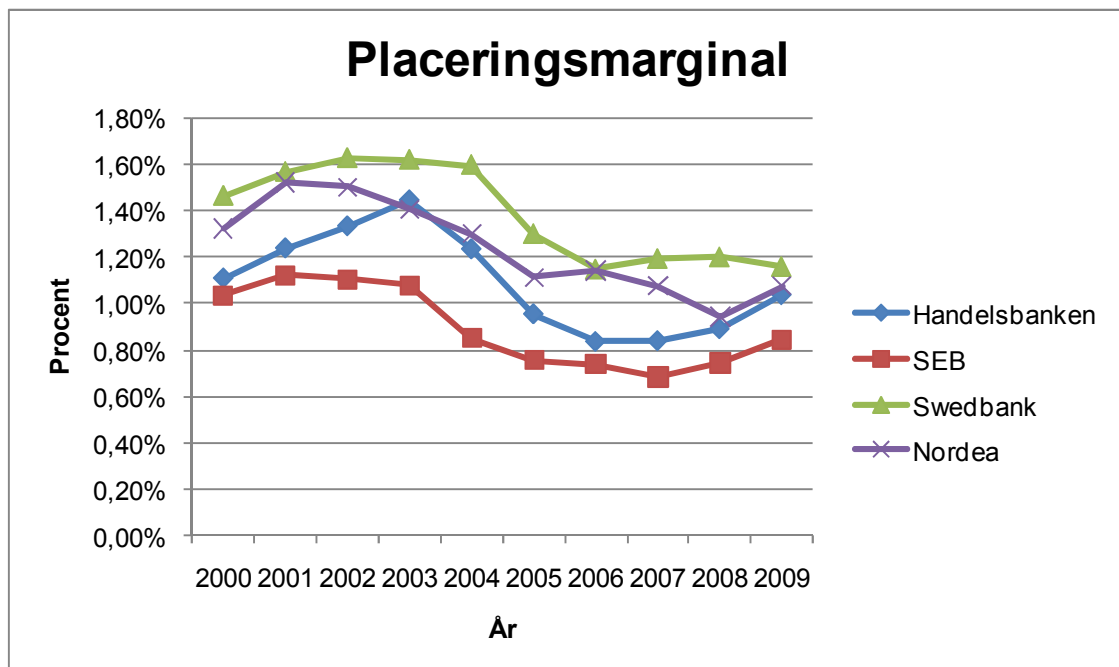


Diagram 3: Placeringsmarginal



Placeringsmarginal										
Ar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbanken	1,11%	1,24%	1,33%	1,44%	1,23%	0,95%	0,84%	0,84%	0,89%	1,04%
SEB	1,03%	1,12%	1,11%	1,08%	0,85%	0,76%	0,74%	0,68%	0,75%	0,84%
Swedbank	1,46%	1,56%	1,62%	1,62%	1,59%	1,30%	1,15%	1,19%	1,20%	1,16%
Nordea	1,32%	1,52%	1,50%	1,41%	1,30%	1,11%	1,14%	1,08%	0,94%	1,07%

Tabell 3: Placeringsmarginal

### 4.3.2 Analys

Nyckeltalet kan påverkas genom förändringar i räntenettet och förändringar i balansomslutningen (se diagram 9 i bilagan) och dessa två faktorer kan bankerna själva påverka. Det är önskvärt för banker att ha en hög placeringsmarginal och detta uppnås genom att ha ett så högt räntenetto som möjligt i förhållande till balansomslutningen. Vid en minskning av balansomslutningen stiger placeringsmarginalen och vid en ökning sjunker den, i båda fallen under förutsättning att räntenettet är oförändrat. Det är emellertid varken lönsamt eller önskvärt för bankerna att minska sin balansomslutning då de får mindre kapital till investeringar, vilket i sin tur leder lägre vinster och avkastning.

Placeringsmarginalen ökade i tre av de fyra bankerna under 2009 och en rimlig orsak till detta kan vara att balansomslutningen minskade samtidigt som räntenettet växte. Det var bara Nordea som ökade sin balansomslutning, men i och med att bankens räntenetto ökade procentuellt mer ledde det till en ökad placeringsmarginal. Swedbank led av stora kreditförluster och detta var den främsta orsaken till att banken gick med stor förlust under året, vilket i sin tur ledde till att balansomslutningen minskade. Egentligen borde det här innebära att Swedbanks placeringsmarginal ökade, men det förekom även en minskning i räntenettet som var procentuellt större än minskningen i balansomslutningen, vilket gjorde att placeringsmarginalen istället minskade.

Det är inte helt säkert att lönsamheten i bankerna har ökat trots att Handelsbanken, SEB och Nordea visade en högre placeringsmarginal. Swedbank har uppenbarligen haft en lägre lönsamhet då både räntenettet och balansomslutningen har minskat i banken. I Nordeas fall verkar det som att lönsamheten har ökat från 2008 då de haft en bättre marginal i sin låneverksamhet, samtidigt som banken ökat sin balansomslutning. Handelsbanken och SEB kan också anses ha ökat sin lönsamhet något under 2009 jämfört med 2008. Ökningen av placeringsmarginalen och således lönsamheten beror dock inte enbart på att bankernas låneverksamhet varit mer lönsam, utan den har även påverkats av den minskade balansomslutningen. Vi kan med andra ord inte se hela ökningen i placeringsmarginalen som en verklig lönsamhetsökning.

När det gäller bankernas åtgärder för att få en högre placeringsmarginal är det alltså inte en förändring av balansomslutningen som är den bästa lösningen, utan det är istället räntenettet som skulle kunna förändras. Detta är den viktigaste posten i bankernas resultaträkning och därför strävar de givetvis efter att maximera den. Vidare påverkas räntenettet direkt av den inlånings- och utlåningsränta som banken erbjuder. Räntorna beror i sin tur på vilket utbud och vilken efterfrågan på kapital som föreligger på lånemarknaden samt hur konkurrensen är mellan bankerna. Är det ett lågt utbud av kapital leder det till att det inte finns tillräckligt med kapital till alla kunder som vill låna, vilket gör att bankerna kan ta ut en högre ränta. Detta innebär således att

placeringsmarginalen ökar i och med att räntenettet har blivit större. Om det istället finns överflöd av kapital på marknaden söker sig kunderna till den bank som erbjuder lägst ränta och då minskar placeringsmarginalen till följd av att räntenettet blir lägre.

#### 4.4 K/I-tal

K/I-talet är ett kostnads- och intäktsnyckeltal som sätter bankens kostnader i relation till intäkterna, vilket gör att företagen kan se hur mycket av varje intjänad krona som är en kostnad och hur mycket som är en vinst. Vid beräkningen av nyckeltalet har vi fördelat bankens totala kostnader på de totala intäkterna och vi har dessutom valt att räkna ut nyckeltalet före respektive efter avdrag för kreditförluster, för att visa hur K/I-talet förändras.

##### 4.4.1 Empiri

K/I-talet före avdrag för kreditförluster visar intäkterna i förhållande till de kostnader som hör till driften av företaget, medan K/I-talet efter avdrag för kreditförluster även räknar in de kostnader som uppstått utanför bankens kontroll. Diagram 4 visar tydligt att Handelsbankens varit mest framgångsrik under hela tioårsperioden. Banken har haft ett K/I-tal på mellan 40 och 50 % samtidigt som kurvan varit väldigt stabil kurva med få svängningar. En bank som inte var lika lyckosam på det här området är SEB, som visade upp det högsta K/I-talet under nio av de tio undersökta åren. Trots att Handelsbanken genomgående haft det lägsta K/I-talet finns det inga tecken på att det kommer att minska, då banken till skillnad från konkurrenterna haft en högre nivå på K/I-talet år 2009 jämfört med år 2000.

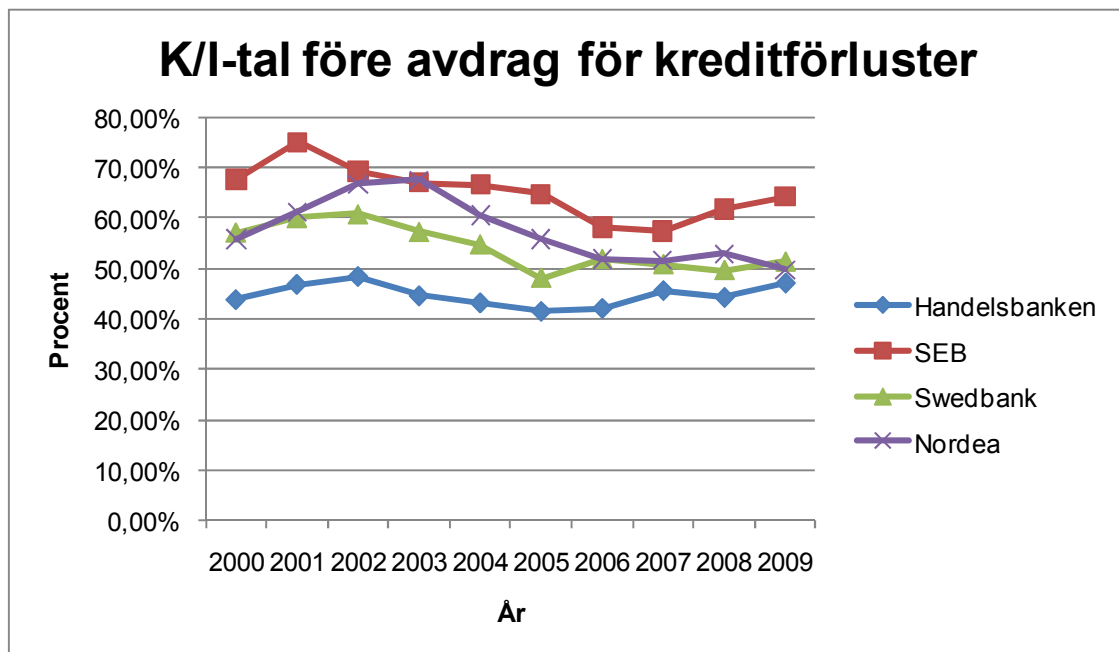


Diagram 4: K/I-tal före avdrag för kreditförluster

När vi studerar Diagram 5 är Swedbanks ökning under 2009 det mest iögonfallande och jämför vi bankens K/I-tal före och efter avdrag för kreditförluster ser vi att det ligger på

51,31 % före avdrag och 122,16 % efter avdrag för kreditförluster. Även de andra bankerna tycks ha haft stora kreditförluster under 2009 men inte i samma utsträckning som Swedbank. Handelsbanken var den bank som hade minst kreditförluster i och med att K/I-talet bara ökade med 10,49 procentenheter när kreditförlusterna inkluderades. Nordea ökade med 16,38 procentenheter medan SEB hade den näst största ökningen och uppgick till 28,15 procentenheter. Åren innan de kraftiga ökningarna ägde rum i bankerna skiljde det i Handelsbankens fall endast några få procentenheter mellan de två K/I-talen, med undantag för 2008 då banken upplevde en lite större ökning. Samma utveckling gäller för de övriga bankerna i studien som dock har en större avvikelse mellan sina K/I-tal jämfört med Handelsbanken.

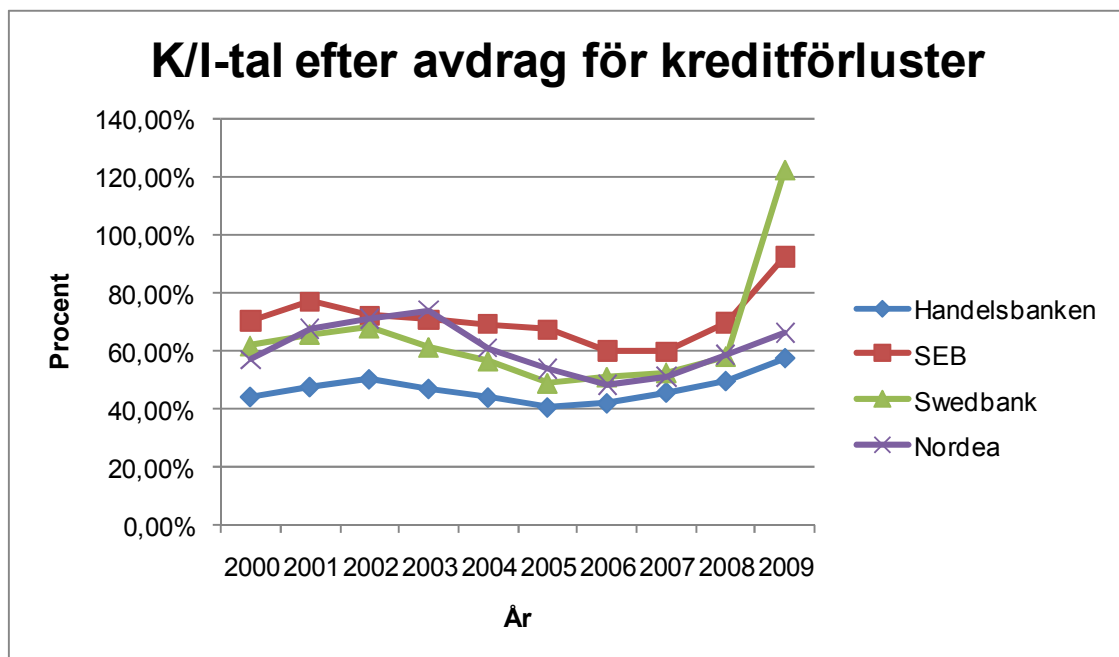


Diagram 5: K/I-tal efter avdrag för kreditförluster

K/I - Talet före respektive efter avdrag för kreditförluster											
År		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbanken	Före	43,83%	46,82%	48,37%	44,57%	43,20%	41,53%	42,12%	45,59%	44,26%	47,07%
	Efter	44,15%	47,56%	50,23%	46,90%	43,91%	40,54%	41,94%	45,69%	49,63%	57,56%
SEB	Före	67,68%	75,05%	69,21%	66,99%	66,61%	64,71%	58,16%	57,35%	61,76%	64,23%
	Efter	70,38%	76,86%	72,24%	70,71%	69,09%	67,38%	60,02%	59,87%	69,70%	92,38%
Swedbank	Före	57,16%	60,07%	60,82%	57,27%	54,76%	48,05%	51,85%	50,78%	49,60%	51,31%
	Efter	61,83%	65,82%	67,93%	61,35%	56,67%	49,05%	51,15%	52,66%	58,25%	122,16%
Nordea	Före	55,83%	61,20%	66,76%	67,49%	60,49%	55,80%	51,81%	51,56%	52,90%	49,73%
	Efter	57,11%	67,46%	71,06%	74,07%	60,93%	53,72%	48,33%	50,93%	58,59%	66,11%

Tabell 4: K/I-tal före respektive efter avdrag för kreditförluster

#### 4.4.2 Analys

Handelsbanken har ett lågt K/I-tal före avdrag för kreditförluster som under alla studerade år legat på under 50 %, vilket gör att de har mer än dubbelt så mycket intäkter som kostnader. Det verkar emellertid som att utvecklingen har stagnerat och vi ser inga

tecken på resultatförbättring eller kostnadsrationalisering. Med tanke på den minimala volatiliteten i Handelsbankens K/I-tal är det svårt att göra en prognos över kommande utveckling. De senaste åren har K/I-talet ökat i Handelsbanken och finanskrisens påverkan är tydlig i och med de ökade kreditförlusterna (se avsnitt 4.2).

SEB har haft ett betydligt högre K/I-tal jämfört med Handelsbanken, men K/I-talet är fortfarande på en nivå under 100 % vilket gör att alla intäkter fortfarande täcker kostnaderna. Här kan vi emellertid se att SEB har haft en positiv utveckling av sitt K/I-tal jämfört med Handelsbanken och K/I-talet har från och med år 2001 minskat stadigt bortsett från de två senaste åren. Detta tyder på att SEB lyckats kostnadsrationalisera sin verksamhet samtidigt som intäkterna har ökat. Trots det ligger banken fortfarande på en högre nivå än övriga banker vilket understryker det faktum att det finns utrymme för ytterligare kostnadsrationaliseringar. Om vi även räknar in kreditförlusterna i nyckeltalet ser vi att SEB får en mycket jämnare kurva samtidigt som finanskrisens påverkan under 2009 blev tydlig. Banken lyckades trots detta hålla sitt K/I-tal under 100 %.

I Diagram 4 visar utfallet för Swedbank att det varit en positiv trend under de senaste åren, då banken gått från cirka 60 % under 2001 och 2002 för att under den senare delen av decenniet ligga på en nivå runt 50 %. Däremot blir bilden av Swedbank en helt annan om vi även inkluderar kreditförluster, för under 2009 hade detta K/I-tal stigit till hela 122,16 %. Jämför vi detta med K/I-talet före avdrag för kreditförluster, ser vi att Swedbank gjorde en förlust på cirka 22 öre för varje intjänad krona. Det betyder dessutom att cirka 70 % av alla kostnader utgjordes av kreditförluster och utifrån dessa aspekter kan vi konstatera att Swedbanks K/I-tal påverkades kraftigt av det finansiella läget som rådde.

Nordea visar också upp ett relativt bra K/I-tal före avdrag för kreditförluster. Efter att K/I-talet ökade mellan 2000-2003 har nyckeltalet genomgående haft en mycket positiv trend, där det från 2003 har minskat från 67,49 % till strax under 50 % år 2009. Den positiva trenden har dock avtagit lite under den senaste tiden då minskningen gradvis blivit mindre och mindre. K/I-talet har däremot blivit allt sämre just på grund av ökade de kreditförlusterna. Värt att notera är att de nivåer som Nordea hade under finanskrisen, 2008 och 2009, inte är högre än de nivåer som banken hade under 2002 och 2003. Således hanterade Nordea finanskrisen bra jämfört med de andra bankerna med avseende på K/I-talet.

#### **4.5 Räntabilitet på totalt kapital**

Det här nyckeltalet visar vilket rörelseresultat företaget har i förhållande till hur mycket resurser som använts för att uppnå en viss avkastning. Eftersom bankernas redovisning skiljer sig från andra branscher kan vi inte använda den klassiska formeln (se avsnitt 3.4.5) vid beräkning av räntabiliteten på totalt kapital, beroende på att bankerna inte använder vissa av posterna i formeln. Det finns däremot andra sätt att räkna ut nyckeltalet och vi har använt oss av samma formel som bankerna själva tillämpar. Denna formel beräknar räntabiliteten på totalt kapital genom att ta förhållandet mellan bankernas rörelseresultat och den totala balansomslutningen.

#### 4.5.1 Empiri

De fyra bankerna visade liknande resultat när vi genomförde beräkningarna på nyckeltalet och avvikelserna mellan bankerna var aldrig större än 0,66 procentenheter med undantag för år 2009. Bankerna har med andra ord följt nästan samma utvecklingskurva mellan 2000 och 2008. Det som är utmärkande under dessa år är att SEB alltid har haft den lägsta räntabiliteten, där den lägsta noteringen varit 0,52 % från år 2002. Samtidigt har banken aldrig lyckats nå över 1 %-nivån under de studerade åren. Från 2002 till 2005 hade Swedbank en kraftig tillväxt och det var just år 2005 som banken nådde den högsta räntabiliteten, 1,25 %, av alla banker under hela tioårsperioden. Efter sin toppnotering började Swedbank att tappa och mellan åren 2005-2008 föll nyckeltalet med 0,49 procentenheter. Under 2009 drabbades dessutom banken av ytterligare ett fall och den här gången påverkades lönsamheten ordentligt, vilket ledde till att banken för första gången under tioårsperioden hade en negativ räntabilitet. Även SEB hade ett dåligt år under 2009 och lönsamheten på 0,01 % var ett fall på 0,49 procentenheter från föregående år.

Handelsbanken har på senare år inte nått upp till sin toppnotering på 1,14 % från år 2000. Trots detta har banken haft minst volatilitet och har legat omkring 1 %-nivån under de flesta åren. Handelsbanken och Nordea upplevde dock inte lika stora svängningar mellan 2008 och 2009, då Handelsbanken bara tappade 0,06 procentenheter medan Nordeas lönsamhet var oförändrad.

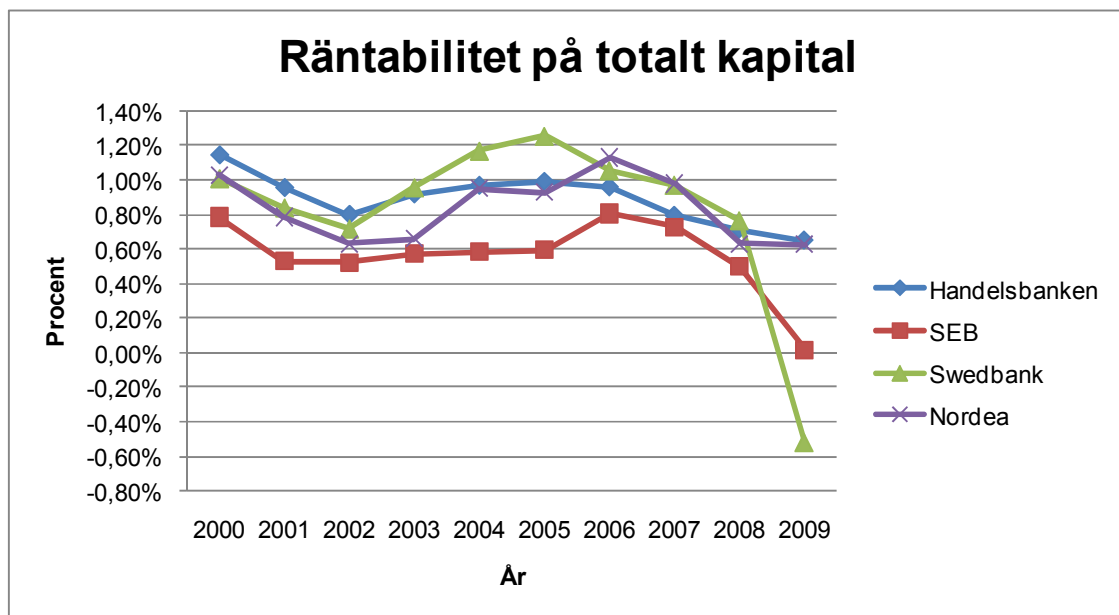


Diagram 6: Räntabilitet på totalt kapital

Räntabilitet på totalt kapital										
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbanken	1,14%	0,95%	0,80%	0,92%	0,97%	0,99%	0,96%	0,79%	0,71%	0,65%
SEB	0,78%	0,53%	0,52%	0,57%	0,58%	0,59%	0,80%	0,73%	0,50%	0,01%
Swedbank	1,01%	0,84%	0,71%	0,95%	1,17%	1,25%	1,05%	0,97%	0,76%	-0,53%
Nordea	1,03%	0,78%	0,63%	0,66%	0,95%	0,93%	1,13%	0,98%	0,63%	0,63%

Tabell 5: Räntabilitet på totalt kapital

#### 4.5.2 Analys

När vi ska beräkna bankernas räntabilitet på totalt kapital behöver vi som bekant ta reda på vilket rörelseresultat och vilken balansomslutning bankerna har. Genom att granska Diagram 9, som presenterar bankernas balansomslutningar, ser vi att Nordea genomgående har haft den klart högsta balansomslutningen. Därefter följer i tur och ordning SEB, Handelsbanken och Swedbank. De tre sistnämnda ligger emellertid relativt nära varandra även om Swedbank aldrig lyckats komma högre än SEB och Handelsbanken.

Relaterar vi dessa iakttagelser till räntabiliteten på totalt kapital, som mestadels legat mellan 0,5-1 % för bankerna, får vi en fingervisning om hur rörelseresultatet varit under åren. Utifrån ovanstående resonemang kan vi med andra ord se att Nordea under större delen av tioårsperioden haft det högsta rörelseresultatet. Trots den höga balansomslutningen ligger banken på ungefär samma nivå som sina konkurrenter när det gäller räntabiliteten, vilket är ett bevis på att rörelseresultatet i banken varit genomgående goda. Swedbank har således haft de lägsta rörelseresultatet i och med att deras räntabilitet inte varit högre med tanke på den låga balansomslutningen.

Vidare är det intressant att jämföra hur bankernas volatilitet och genomsnitt på räntabiliteten sett ut under de studerade åren, både före och efter effekterna av finanskrisen. När vi avstod från att inkludera finanskrisens år, 2008 och 2009, hade SEB den lägsta volatiliteten med en avvikelse på 0,28 procentenheter, medan Swedbank hade relativt stora svängningar med 0,54 procentenheters skillnad. Handelsbanken och Nordea redovisade en volatilitet på 0,35 respektive 0,5 procentenheter. Å andra sidan hade Swedbank med sina 0,99 % det högsta genomsnittet på räntabiliteten fram till 2007, samtidigt som SEB inte helt oväntat hade det lägsta genomsnittet med sina 0,64 %. Visserligen var varken Handelsbanken, 0,94 %, eller Nordea, 0,89 %, långt ifrån Swedbanks höga genomsnitt.

När vi inkluderar åren 2008 och 2009 blir utfallet ett helt annat. Swedbank har nu den klart högsta volatiliteten på 1,78 procentenheter, följt av SEB, Nordea samt Handelsbanken. Det mest anmärkningsvärda här är att Nordea hade exakt samma volatilitet både före och efter finanskrisen. När det gäller genomsnittet är ordningen bland bankerna oförändrad och Swedbank ligger således kvar i topp. Däremot har genomsnittet sjunkit för alla banker och det är SEB och Swedbank som haft de största förändringarna med genomsnittsminskningar på omkring 0,08 procentenheter. Nordea och Handelsbanken har i sin tur minskat sina genomsnitt med cirka 0,05 procentenheter.

Utifrån dessa observationer finns en del intressanta konstateranden. För det första är det tydligt att Swedbank drabbades hårt av finanskrisens effekter under 2009 då banken var ensam om att visa upp en negativ räntabilitet. Vidare kan vi med avseende på detta nyckeltal se att varken Nordea eller Handelsbanken påverkades nämnvärt av krisen och granskar vi dessa bankers lönsamhet från 2008 och 2009 är det inte lätt att se några tecken på att en finanskris skulle existerat. SEB fick problem framförallt under 2009 men har i jämförelse med Swedbank klarat sig relativt bra, då banken lyckades uppnå en positiv räntabilitet på totalt kapital.

## 4.6 Räntabilitet på eget kapital

Räntabilitet på eget kapital är ett nyckeltal som visar vilken avkastning som aktieägarna får på sitt investerade kapital, som i detta fall är företagets eget kapital. Avkastningen är den ersättning som ägarna får för den risk som de tar genom att placera sina pengar i företaget. Vid beräkning av nyckeltalet har vi tagit förhållandet mellan årets resultat och summan av det egna kapitalet som respektive bank hade vid årets slut.

### 4.6.1 Empiri

Utvecklingen av räntabiliteten på eget kapital har varit relativt stabil fram till år 2007, där Swedbank toppade år 2005 på 22,70 % och Nordea hade periodens lägsta räntabilitet år 2002 på 7,44 %. Emellertid liknar de fyra bankernas kurvor varandra under denna period och det enda som vi egentligen lägger märke till är att Swedbank mer än fördubblade sin avkastning mellan 2002 och 2005. Vidare kan vi se att Handelsbanken genomgående har legat på en hög nivå, men att finanskrisen så småningom påverkade räntabiliteten negativt. Redan under 2007 började vi ana vissa tendenser till en kris, då räntabiliteten sjönk för både SEB, Swedbank och Nordea.

Det riktiga fallet kom dock under åren 2008 och 2009 när räntabiliteten på många håll minskade drastiskt. Detta blev kännbart framförallt för Swedbank som gick från en avkastning på 12,65 % till en negativ avkastning på -11,61 %. De övriga bankerna var dock inte oberörda av den finansiella situationen utan även deras avkastning blev lägre. Till skillnad från Swedbank lyckades de däremot hålla en positiv avkastning, trots att den i SEB:s fall bara uppgick till 1,18 % under 2009.

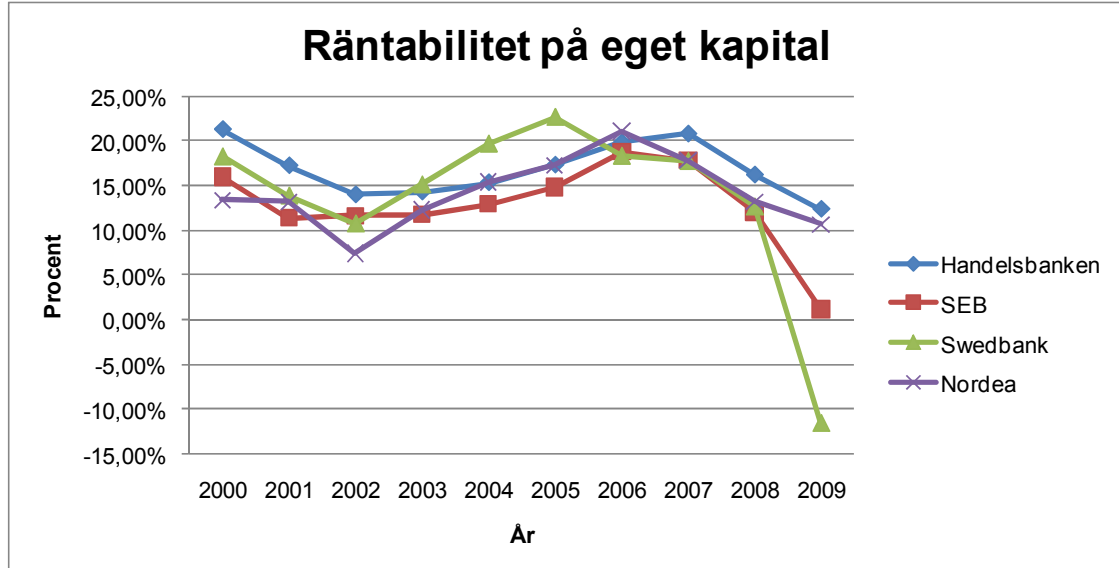


Diagram 7: Räntabilitet på eget kapital

Räntabilitet på eget kapital										
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbanken	21,33%	17,23%	13,95%	14,28%	15,31%	17,31%	19,82%	20,82%	16,18%	12,33%
SEB	15,96%	11,40%	11,64%	11,77%	12,92%	14,83%	18,77%	17,78%	12,00%	1,18%
Swedbank	18,26%	13,88%	10,76%	15,13%	19,70%	22,70%	18,34%	17,76%	12,65%	-11,61%
Nordea	13,40%	13,22%	7,44%	12,32%	15,44%	17,32%	21,06%	17,84%	13,18%	10,68%

Tabell 6: Räntabilitet på eget kapital

## 4.6.2 Analys

Räntabiliteten på eget kapital visar som bekant vilken avkastning aktieägarna får på sitt investerade kapital och för att investerare ska vara beredda att investera i företaget, måste avkastningen vara högre än den avkastning som kan erhållas från riskfria placeringar. En riskfri placering kan exempelvis vara en statsobligation. Räntabiliteten måste således täcka räntan som fås vid riskfria placeringar, inflationen samt den riskpremie, i form av en extra ersättning, som investerarna kräver för att de ska investera sina pengar i företaget.

När vi studerar bankernas räntabilitet på eget kapital över tioårsperioden ser vi att den har varit ganska god och att ägarna fått en bra avkastning på sitt investerade kapital. Eftersom banker i princip inte kan gå i konkurs, då det finansiella systemet i så fall skulle kollapsa, borde den riskpremie som ägarna kräver inte vara alltför hög. Således borde den avkastning som bankerna visat upp de senaste åren vara fullt tillräcklig.

En förändring i räntabilitet på eget kapital kan bero på många faktorer. Nedgången som inleddes under 2007 och som fick ordentligt genomslag under 2008 och 2009 kan härledas till finanskrisen och de ovanligt höga kreditförlusterna som bankerna upplevde. Detta påstående stärks ytterligare när vi studerar den tydliga ökningen av kreditförluster (se avsnitt 4.2). K/I-talet (se avsnitt 4.4) visar dessutom att det inte har varit några betydande öknings av kostnader som är kopplade till verksamheten, utan att den största ökningen av kostnader istället beror på de ökade kreditförlusterna.

## 4.7 Kassaflödesanalys

En kassaflödesanalys visar de förändringar av likvida medel som sker under året och hur de olika posterna påverkar med sina in- respektive utbetalningar. Det förekommer en del svårigheter vid beräkning av detta nyckeltal och vi har därför valt att använda oss av de kassaflödesanalyser som bankerna tillhandahåller i sina årsredovisningar.

### 4.7.1 Empiri

Diagram 8 ger läsaren en bra bild och visar att det har varit hög volatilitet under vissa perioder. Alla fyra bankerna har haft stora förändringar de senaste åren och exempelvis Swedbank gick från en bottennotering där de under 2008 tappade 46 967 mkr för att efterföljande år visa upp en positiv förändring på 74 861 mkr. En liknande utveckling hade Nordea som under samma år gick från en minskning till en betydande ökning på 90 430 mkr, vilket också var den högsta noteringen för banken under de studerade åren.

I motsats till Swedbank och Nordea, redovisade Handelsbanken en positiv förändring år 2008, 44 813 mkr, och ett negativt kassaflöde under 2009 på 14 172 mkr. Fluktuationer



förekom även mellan 2000-2006, men inte i samma utsträckning som under de tre sista åren. Det ska dock tilläggas att Handelsbanken fram till 2008 var väldigt stabil och hade ett kassaflöde med väldigt små variationer i förhållande till de andra bankerna.

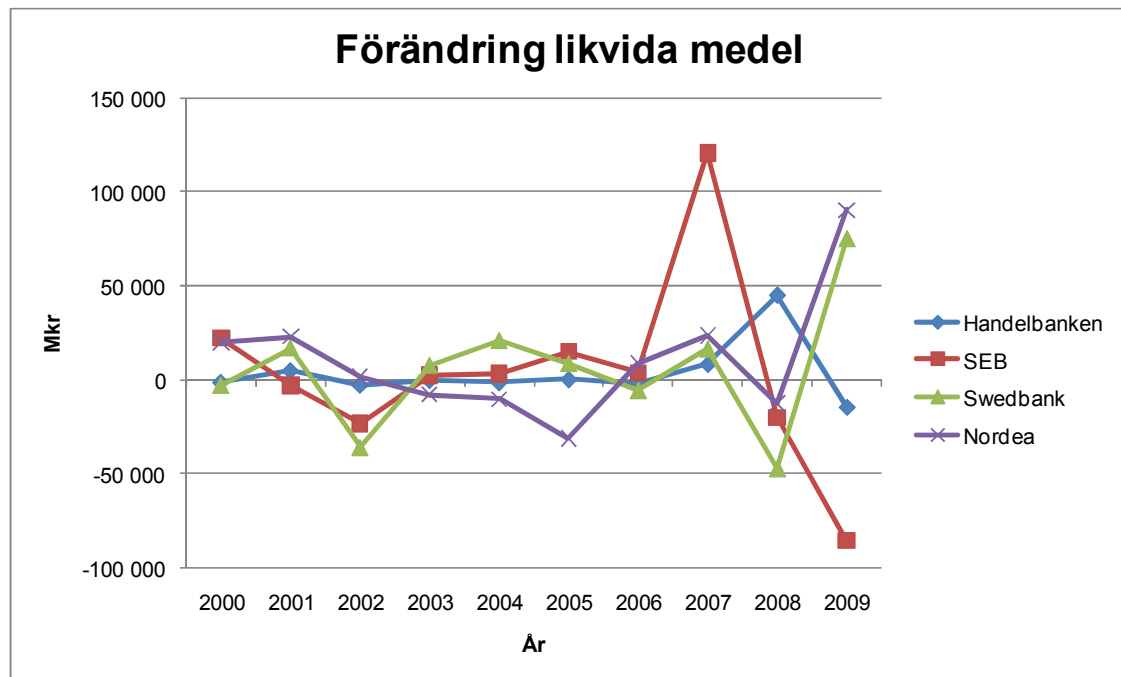


Diagram 8: Förändring likvida medel

Kassaflödesanalys											
Ar		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbanken	Kassaflöde från den löpande verksamheten	5 278	9 681	1 949	3 882	8 592	-14 824	2 120	-5 125	50 843	-2 906
	Kassaflöde från investeringsverksamheten	-506	-11 802	794	-520	-1 314	48	-140	19 203	-1 120	-6 544
	Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-5 878	7 113	-5 295	-3 363	-8 576	15 127	-4 029	-5 690	-4 910	-4 722
	<b>Förändring likvida medel</b>	<b>-1 106</b>	<b>4 992</b>	<b>-2 552</b>	<b>-1</b>	<b>-1 298</b>	<b>351</b>	<b>-2 049</b>	<b>8 388</b>	<b>44 813</b>	<b>-14 172</b>
SEB	Kassaflöde från den löpande verksamheten	1 646	10 560	3 346	-7 096	-24 904	-34 696	-16 977	84 773	-16 441	-74 456
	Kassaflöde från investeringsverksamheten	41 291	-2 201	-38 252	606	-383	-7 378	-12	-2 350	-6 050	-5
	Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-20 630	-11 321	11 844	8 832	28 652	56 147	21 048	38 397	2 653	-11 013
	<b>Förändring likvida medel</b>	<b>22 307</b>	<b>-2 962</b>	<b>-23 062</b>	<b>2 342</b>	<b>3 365</b>	<b>14 973</b>	<b>4 059</b>	<b>120 820</b>	<b>-19 838</b>	<b>-85 474</b>
Swedbank	Kassaflöde från den löpande verksamheten	-48 936	4 006	-42 595	-6 040	-35 006	-44 719	-58 747	-75 085	46 953	-61 828
	Kassaflöde från investeringsverksamheten	91	-1 374	-881	493	6 021	-12 788	1 076	-6 203	372	-718
	Kassaflöde från finansieringsverksamheten	46 022	14 372	7 653	13 397	49 900	66 192	52 074	97 626	-94 292	137 407
	<b>Förändring likvida medel</b>	<b>-2 823</b>	<b>17 004</b>	<b>-35 823</b>	<b>7 850</b>	<b>20 915</b>	<b>8 685</b>	<b>-5 597</b>	<b>16 338</b>	<b>-46 967</b>	<b>74 861</b>
Nordea	Kassaflöde från den löpande verksamheten	-270 211	-43 864	-13 207	4 340	-14 235	-17 884	9 626	41 791	118 536	144 552
	Kassaflöde från investeringsverksamheten	-16 708	36 581	12 832	7 254	10 656	-12 289	0	-3 319	-122 309	-62 684
	Kassaflöde från finansieringsverksamheten	307 046	30 461	1 848	-19 485	-6 518	-901	-1 075	-14 895	-8 792	8 562
	<b>Förändring likvida medel</b>	<b>20 127</b>	<b>23 178</b>	<b>1 473</b>	<b>-7 891</b>	<b>-10 097</b>	<b>-31 074</b>	<b>8 551</b>	<b>23 577</b>	<b>-12 565</b>	<b>90 430</b>

Tabell 7: Kassaflödesanalys

#### 4.7.2 Analys

Kassaflödesanalysen bygger på kassaflödet från bankens löpande verksamhet, investeringsverksamhet samt finansieringsverksamhet. Generellt sett är det viktigt att kassaflödet som genereras från den löpande verksamheten är tillräckligt för att täcka

kassaflödena från de två andra verksamheterna. Detta skulle i så fall innebära att företaget kan finansiera sig på egen hand utan att behöva ta lån, samtidigt som aktieägarna kan få utdelning. Handelsbanken är den bank som haft stabilast kassaflöde men banken visar ingen speciell utveckling förrän 2007, då vi börjar se lite positiva tendenser i kassaflödet. När vi studerar kassaflödet som en helhet och granskar storleken på kassaflödet i de olika verksamheterna, får vi känslan av att Handelsbanken medvetet försökt hålla det på en stabil nivå. Detta ser vi tydligt under åren 2000 och 2003 när Handelsbanken valde att dela ut nästan lika mycket till aktieägarna som banken fick in från den löpande verksamheten. Under 2005 ser vi en liknande situation men då upplevde Handelsbanken ett negativt kassaflöde från sin löpande verksamhet och valde således att emittera förlagslån för att den totala förändringen av likvida medel inte skulle vara negativ (Handelsbanken årsredovisning 2005).

Ett lika tydligt beteende har vi inte upplevt i de andra bankerna, men det finns tendenser även där. Under 2008 hade Handelsbanken ett stort uppsving i kassaflödet från den löpande verksamheten med en nivå som var mycket högre än tidigare år. En av anledningarna till det ökade kassaflödet var, förutom en ökning av inbetalda räntor, att värdet på bankens emitterade värdepapper, räntebärande värdepapper och aktier ökade dramatiskt (Handelsbanken årsredovisning 2008). Vidare verkade finanskrisen inte påverka Handelsbanken förrän under 2009 då banken såg en tydlig nedgång i alla poster, speciellt räntebärande värdepapper och aktier, samtidigt som skulderna till kreditinstitut ökade kraftigt. Handelsbanken var den enda bank som inte visade upp ett negativt kassaflöde under 2008 och verkar alltså inte ha påverkats nämnvärt av finanskrisen som eskalerade under samma år. Effekten av den finansiella krisen har således varit fördröjd och påverkade inte banken förrän 2009.

Under krisåret 2008 visade däremot SEB, Swedbank och Nordea upp ett negativt kassaflöde vilket kan vara ett tecken på finanskrisens påverkan. När vi studerar de olika posterna i bankernas kassaflöde och jämför mellan bankerna kan vi dock inte se något samband som tyder på att det skulle finnas någon gemensam faktor som påverkat deras kassaflöden. SEB:s negativa kassaflöde under 2008 kan i och för sig härledas till den löpande verksamheten och det tyder på en sjunkande lönsamhet. Swedbank, som hade den största nedgången i kassaflödet av alla fyra banker under 2008, visade däremot inget negativt kassaflöde från sin löpande verksamhet och detta betyder faktiskt att de tjänade pengar på sin kärnverksamhet. En möjlig anledning till att Swedbank ändå visade upp ett dåligt kassaflöde under 2008 kan vara att banken inom finansieringsverksamheten valt att amortera mycket av sina lån (Swedbank årsredovisning 2008). Under 2009 var Swedbanks löpande verksamhet återigen negativ, men nedgången var inte lika stor som under 2007. Orsakerna till att de visade ett stort positivt kassaflöde under 2009, trots de stora förlusterna i den löpande verksamheten, var dels att de hade en nyemission men framförallt för att de gjorde en omfattande upplåning. Utifrån trenden i detta nyckeltal från tidigare år kan vi inte dra några slutsatser att Swedbank påverkats märkbart av finanskrisen.

Nordea är den bank som stod ut mest och 2008 och 2009 var Nordeas överlägset bästa år under tioårsperioden. Trots att Nordea hade ett negativt kassaflöde under 2008 var

nedgången inte den största de upplevt. Nedgången berodde inte på den löpande verksamheten, som var en av de mest lönsamma Nordea haft på senare tid, utan på investeringsverksamheten där banken investerade mycket stora belopp i värdepapper (Nordea årsredovisning 2009). 2009 var i sin tur ett ännu bättre år för Nordea där lönsamheten växte ytterligare. Nordea hade samtidigt störst kassflöde trots att banken investerade mest av alla banker.

Efter att ha studerat kassaflödesanalyserna för Handelsbanken, SEB, Swedbank och Nordea under åren 2000 till 2009, ser vi inga tecken på att finanskrisen påverkat bankernas kassaflöden nämnvärt jämfört med hur det sett ut tidigare år. Dessutom ser vi inga tecken på att bankerna drabbats av en likviditetskras, då exempelvis Nordea hade sina mest lönsamma år mitt under krisen.

## 5 Slutsatser

---

*I detta kapitel presenterar vi våra slutsatser utifrån problemdiskussionen och syftet samt besvarar studiens forskningsfrågor.*

---

### ***Hur har nyckeltalen för de fyra storbankerna förändrats mellan år 2000 och 2009?***

Alla de studerade nyckeltalen i bankerna har varierat mer eller mindre under tioårsperioden och det går därför inte att säga att det finns ett tydligt mönster i nyckeltalens utveckling. Däremot verkar det förekomma en konjunktursvängning som är gemensam för de flesta nyckeltalen. Mellan 2000 och 2002 var det exempelvis en allmän nedgång i nyckeltalen där kostnaderna ökade, vilket yttrade sig genom att K/I-talet steg. Samtidigt minskade både lönsamheten (räntabiliteten på totalt kapital), avkastningen (räntabiliteten på eget kapital) samt kassaflödena. Detta hade kunnat tolkas som en nedgång för hela bankbranschen om det inte vore för placeringsmarginalen som istället hade en positiv lönsamhet under samma period. År 2003 vände dock trenden och fram till 2006 steg lönsamheten och avkastningen, samtidigt som kostnaderna minskade. Här skulle vi på samma sätt kunnat dra slutsatsen att det rådde en högkonjunktur i hela bankbranschen, men även här gick placeringsmarginalen emot strömmen och visade en försämring i lönsamheten.

Utifrån dessa observationer frågar vi oss varför de två lönsamhetsnyckeltalen, placeringsmarginal och räntabilitet på totalt kapital, i bankerna visar upp helt motsatta kurvor. Tittar vi närmare på de positiva åren visade kassaflödet från den löpande verksamheten inga tecken på ökad lönsamhet, utan det verkar istället som att lönsamhetsökningen i bankerna kommer från investerings- och finansieringsverksamheten. Dessutom har det troligtvis även varit en börsuppgång under perioden som bidragit till ökningen och med andra ord kan detta vara en möjlig förklaring till att bankerna visade en ökad lönsamhet under perioden trots förlusterna i den löpande verksamheten.

De två lönsamhetsnyckeltalen mäter lönsamheten på olika sätt i och med att placeringsmarginalen endast involverar den löpande verksamheten och är beroende av utbud och efterfrågan. Däremot bygger räntabiliteten på totalt kapital på flera faktorer och omfattar i stort sett hela verksamheten, vilket följaktligen innebär att räntabiliteten belyser lönsamheten bättre än vad placeringsmarginalen gör i sammanhanget.

2007 kan klassificeras som ett mellanår där vi inte riktigt ser några tydliga tecken på att en finanskris varit på väg, trots att vissa nyckeltal försämrats. Istället är det först under 2008 och 2009 som vi börjar se avvikelser i nyckeltalen som kan kopplas till den finansiella krisen. Det är framförallt de stora kreditförlusterna i Baltikum som påverkat bankerna negativt och under 2009 ökade exempelvis Swedbanks kreditförlustnivå med 1,56 procentenheter jämfört med året innan.

För övrigt ser vi även att kapitaltäckningsgraden har ökat under 2008 och 2009. Mellan 2000 och 2007 var detta nyckeltal nästintill oförändrat för alla banker och låg strax över den lagstadgade 8 %-nivån. Det är därför intressant att bankerna plötsligt valt att öka sin kapitaltäckningsgrad när det under tidigare år inte funnits några indikationer på att någon förändring skulle inträffa. Emellertid är finanskrisen och den instabilitet som varit på den finansiella marknaden en möjlig förklaring till att bankerna valt att höja kapitaltäckningsgraden. Vi tror däremot inte att bankerna främst ville öka den finansiella stabiliteten, då ingen av bankerna visade några tecken på finansiella problem, utan att det snarare berodde på att de ville visa sina kunder att läget var under kontroll och att de inte behövde oroa sig.

Det vi funderar över här är varför bankerna genomgående valt att ligga på en så pass låg nivå som 8 %. Vi tror att det kan bero på att bankerna, i likhet med andra branscher, vill uppnå en så hög avkastning till ägarna som möjligt. Eftersom bankerna har haft en relativt låg lönsamhet under hela tioårsperioden har de förmodligen känt att de måste hålla sitt egna kapital på en ganska låg nivå för att avkastningen till ägarna ska bli större. Som vi ser på kapitaltäckningsgraden har bankerna haft en låg andel eget kapital och det här innebär således att avkastningen blir högre genom hävstångssambandet. Detta innebär att ägarna får hög avkastning även under de åren som bankerna inte är lönsamma. Problemet med det här är att risken för konkurs blir mycket större om bankerna har lite eget kapital, speciellt under sämre tider då det egna kapitalet förbrukas snabbt. Tanken med kravet som finns på kapitaltäckningsgraden är just att förhindra att dessa situationer uppstår.

Vidare kan det diskuteras om det är en för låg nivå på kravet eftersom bankerna instinktivt verkar försöka hålla sig så nära gränsen som möjligt för att på så sätt trycka upp avkastningen. Under en högkonjunktur ger denna strategi fina resultat, men under lågkonjunkturer eller finansiella kriser kan det däremot få ödesdigra konsekvenser.

Vår slutsats är således att en del av de undersökta nyckeltalen i bankerna har visat upp en tydlig påverkan från finanskrisen medan andra nyckeltal i princip varit oförändrade. Vi kunde inte hitta något tydligt mönster i nyckeltalens utveckling som tyder på förändringarna enbart berott på finanskrisen, utan även andra faktorer måste föreläggas utvecklingen.

### ***Hur har bankernas nyckeltal förhållit sig till varandra under perioden?***

När vi jämför hur de olika bankerna har förhållit sig till varandra utifrån de olika nyckeltal som vi har studerat i vår uppsats, kan vi dra slutsatsen att skillnaderna varierar beroende på vilket nyckeltal som jämförs. Vi kan dock konstatera att Handelsbanken är den bank som överlag skiljer sig från mängden genom att de legat högt upp i de flesta nyckeltalen och de har samtidigt haft den genomgående lägsta volatiliteten. Däremot har banken inte visat upp någon större förändring i sina nyckeltal, vilket kan förklaras med att banken redan legat på en hög nivå samt att de varit väldigt stabila jämfört med övriga banker i studien.

SEB har varit en av de sämre bankerna utifrån de flesta nyckeltalen där de bland annat har haft låg placeringsmarginal, högt K/I-tal samt låg räntabilitet på totalt kapital. Den bank som har varit mest ojämn i nyckeltalen är dock utan tvekan Swedbank, som har varvat väldigt bra nyckeltal med direkt dåliga. Dessutom har banken ofta haft stora skiftningar inom samma nyckeltal under tioårsperioden, vilket ytterligare bekräftar deras ojämnhet. Vidare har vi känslan av att Nordea är lite i skymundan eftersom banken aldrig visar några riktigt bra siffror i sina nyckeltal, men heller inte några dåliga. De ligger allt som oftast mittemellan de övriga bankernas kurvor och måste utifrån den aspekten anses vara relativt stabila, i alla fall i jämförelse med Swedbank och SEB.

Alla banker har legat relativt nära varandra under hela perioden och det har inte varit någon större skillnad mellan dem fram till 2007. Det var först under 2008 men framförallt under 2009 som det skedde förändringar. Det var då framförallt Swedbank och SEB som ökade sina kreditförluster i och med att de hade stora placeringar i Baltikum, vilket Nordea och Handelsbanken inte hade i samma utsträckning. Detta blir även tydligt när vi granskar K/I-talet efter kreditförluster då SEB och framförallt Swedbank ligger mycket högre än övriga banker. Nordea och Handelsbanken har med andra ord skiljt sig från Swedbank och SEB under 2008 och 2009 när det gäller kreditförlusterna. Vår slutsats av det här är att kreditförlusterna spelat en betydande roll när det gäller skillnaderna mellan bankerna och att den största anledningen till dessa kreditförluster är placeringarna i Baltikum.

Vår slutsats blir att den skillnad som förekommer mellan bankerna under de senaste åren främst kan förklaras med var i världen bankerna har investerat och i vilken utsträckning. Således är Swedbank och SEB investeringar i det hårt drabbade Baltikum en stark bidragande faktor till denna skillnad. Handelsbanken och Nordea hade inte lika omfattande investeringar i området och drabbades följaktligen inte av lika stora kreditförluster.

### ***Hur har de fyra storbankerna påverkats av finanskrisen?***

Handelsbanken har klarat sig förhållandevis bra under 2008 och 2009 och det var endast några av nyckeltalen som gav indikationer på att banken överhuvudtaget hade berörts av den finansiella krisen. I kapitaltäckningsgraden hade banken exempelvis den största ökningen av alla, men som vi nämnt tidigare tolkar vi inte detta som att Handelsbanken har haft problem utan att det mer var en åtgärd för att kunderna inte skulle börja tvivla på sin bank. Vidare ökade kreditförlustnivån och K/I-talet efter avdrag för kreditförluster något, men det var ändå väldigt små ökningar i sammanhanget. Till sist kan vi se på kassaflödesanalysen att banken under 2009 visade upp sitt sämsta kassaflöde under hela tioårsperioden. Detta var förmodligen en fördröjd effekt av finanskrisen då kassaflödet under 2008 var ett av de mest positiva för banken.

SEB hade stora problem under finanskrisen och det hade främst att göra med de stora kreditförlusterna. Dessa förluster syns även tydligt i diagrammen över kreditförlustnivån och K/I-talet efter avdrag för kreditförluster. När det gäller lönsamhet och avkastning ser vi också en ganska tydlig påverkan av finanskrisen, då både räntabiliteten på totalt kapital

samt räntabiliteten på eget kapital minskade ordentligt både under 2008 och 2009. Dessutom ser vi att kassaflödet har blivit betydligt sämre under finanskrisens år, vilket också understryker de problem som bankerna haft under denna period.

Swedbank är utifrån nyckeltalen den bank som har klarat sig sämst under den finansiella krisen och som vi tidigare nämnt beror det till stor del på kreditförlusterna i baltstaterna. Både i kreditförlustnivån och i K/I-talet efter avdrag för kreditförluster har bankerna haft den överlägset största ökningen. Även i placeringsmarginalen har trenden pekats svagt nedåt, men här finns däremot inget som tyder på att det beror på den finansiella krisen. Räntabiliteten på eget och totalt kapital visade upp godkända siffror under 2008, för att året därpå redovisa stora minskningar. Dessa minskningar var av den omfattningen att det ledde till både negativ avkastning och negativ lönsamhet under 2009. Kassaflödet såg ganska bra ut under 2008 och det negativa kassaflödet berodde på de amorteringar Swedbank hade gjort på sina lån. Året efter var sämre eftersom bankerna behövde låna mycket pengar för att täcka förlusterna i den löpande verksamheten. Det finns dock inga bevis på att det är finanskrisen som har påverkat kassaflödet under dessa två år eftersom det även har gått dåligt tidigare under 2000-talet.

Nordea har varken presterat bra eller dåligt under finanskrisen, men däremot ser vi väldigt få tecken på att bankerna har drabbats särskilt hårt utifrån nyckeltalen. Förändringen i kapitaltäckningsgraden har, som vi nämnt tidigare, förmodligen inte så mycket att göra med finanskrisen ur ett ekonomiskt perspektiv, utan vi tror istället att förhoppningarna från bankerna har varit att få en positiv psykologisk effekt på sina kunder. Det är ändå intressant att se att bankerna legat på mellan 9-10 % varje år utom under 2009, då nyckeltalet istället låg på närmare 12 %. I kreditförlustnivån var siffran från 2009 dubbelt så hög som den näst sämsta under decenniet, vilket förstås måste anses vara en betydande ökning. I jämförelse med Swedbank och SEB är siffran dock inte så hög då dessa banker som bekant hade stora placeringar i Baltikum. Nordea är dessutom relativt oberörda i räntabiliteten på eget och totalt kapital under 2008 och 2009 vilket är väldigt positivt. Detsamma gäller kassaflödesanalysen där bankerna till och med hade sina bästa år i den löpande verksamheten under 2008 och 2009.

Vi kan säga att det är tydligt att det är något som har påverkat de flesta av nyckeltalen mer eller mindre under den finansiella krisen. Däremot går det inte att påstå att förändringen i nyckeltalen uteslutande kan kopplas till densamma, men det finns givetvis nyckeltal, såsom kreditförlustnivån och K/I-talet, som tydligt har påverkats negativt. Effekterna av den ekonomiska situationen visade sig först under 2009 för nästan alla nyckeltal. Vidare har det klart framkommit att det är kreditförlusterna som varit det största problemet för bankerna under den finansiella krisen och att det är SEB och framförallt Swedbank som har drabbats hårdast i och med deras placeringar i Baltikum. Trots problemen var däremot ingen av de fyra bankerna nära en konkurs.

Den slutsats som vi kommit fram till i vår studie om de fyra svenska storbankerna är att vi utifrån nyckeltalen inte kunde hitta några övergripande entydiga tecken på att bankerna drabbats av en allvarlig ekonomisk kris. Vissa nyckeltal visade tydliga tecken på att de påverkats mer än vanligt under åren för finanskrisen. Dessa effekter är emellertid så små

att betydelsen av dem inte kan anses hota bankernas överlevnad. Det verkar med andra ord som att media i viss grad överdrivit den finansiella svårighet som bankerna befann sig i då inga av de undersökta bankerna varit nära att bli förstatligade eller försatta i konkurs.



## 6 Avslutande diskussion

---

*I den avslutande reflektionen kommer vi föra en diskussion om studien samt ge förslag på hur fortsatta studier kan genomföras inom problemområdet.*

---

I den här studien undersökte vi hur de fyra storbankerna Handelsbanken, SEB, Swedbank samt Nordea påverkades av den finanskris som inleddes i slutet av 2000-talet. För att ta reda på detta genomförde vi nyckeltalsanalyser med ett antal utvalda nyckeltal och studerade dessa för varje bank under tidsperioden 2000-2009. Avsikten med analyserna var att jämföra åren under finanskrisen med tidigare år.

Vi anser att studien är relevant då den innefattar kompletta årsredovisningar för alla de studerade åren. Finanskrisen eskalerade dock först under slutet av 2008 vilket gör att årsredovisningen endast från detta år inte ger en komplett bild av den finansiella situationen, då övervägande del av detta räkenskapsår inte var utsatt för krisen. Däremot tycker vi att studien ger en mer rättvis bild över finanskrisen när även årsredovisningen från 2009 inkluderas. Dessutom har det underlättat vid jämförelsen av de tidigare åren.

Trots att vi kan se effekterna av finanskrisen i bankernas nyckeltal är det långt ifrån alla nyckeltal som har påverkats. Utvärderingen av nyckeltalen, när det gäller deras förmåga att bedöma hur en finansiell kris har påverkat bankerna, visar också att vissa nyckeltal har varit till större hjälp än andra i vår studie. Placeringsmarginalen har vi exempelvis inte haft någon nytta av vid analysen av en finansiell kris. Detta gäller även i viss mån kapitaltäckningsgraden, som emellertid påverkats lite av finanskrisen. Vidare är det kreditförlustnivån samt K/I-talet efter avdrag för kreditförluster som varit de klart bästa nyckeltalen i vår studie och det är här vi har sett de största effekterna. För övrigt har även räntabiliteten på totalt kapital, räntabiliteten på eget kapital samt kassaflödesanalysen bidragit med en del när vi undersökt finanskrisens följder.

Avslutningsvis kan vi säga att studien har visat att media överdrev den ekonomiska situationen något och att de svenska bankerna klarade sig ganska bra, då det aldrig fanns några indikationer på att deras överlevnad var i fara. Studien har även gett oss ökad kunskap om hur de svenska storbankerna fungerar samt fått en djupare förståelse för vilka nyckeltal som är relevanta för deras verksamhet. Vi vill även förtydliga att vi inte lagt några värderingar i om bankerna är bra eller dåliga i förhållande till andra banker, utan vi har endast utifrån våra nyckeltal ämnat studera effekterna av den finansiella krisen.

### 6.1 Förslag på vidare studier

Det finns några förändringar som skulle kunna göras vid fortsatta studier inom problemområdet. I dagsläget är det svårt att förutspå hur länge finanskrisens effekter kommer att påverka bankerna och således kan det i framtiden studeras även de år som kommer efter vår undersökningsperiod, för att på så sätt få en ännu bättre bild över finanskrisen. Vidare kan intervjuer i bankerna genomföras för att få med deras egna perspektiv i studien samt för att få en ännu bättre bild över hur situationen ser ut.

En annan intressant tanke som vi har är att om några år studera hur bankerna återhämtat sig efter krisen och således vilka åtgärder som bankerna vidtog för att ta sig ur den. Dessutom hade det varit intressant att undersöka hur bankerna efter den här finansiella krisen gick till väga för att förbereda sig mot eventuella finanskriser i framtiden. Till sist skulle det även vara intressant att jämföra de svenska bankerna med banker i andra länder för att få ytterligare en dimension i undersökningen.

## 7 Källförteckning

### 7.1 Tryckta källor

Aktiespararnas aktieskola (1998). *Läsa och tolka årsredovisningar: en handledning som hjälper dig att förstå börsbolags årsredovisningar*. 2. uppl., Stockholm, Aktiespararna.

Andersen, Ib (1998). *Den uppenbara verkligheten: val av samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl., Malmö, Studentlitteratur AB.

BAS nyckeltal (2006). *BAS Nyckeltal – för bättre analys och effektivare ekonomistyrning*. 3. uppl., Stockholm, Nordstedt Juridik AB.

Catasús, Bino, Gröjer, Jan-Erik, Högberg, Olle & Johrén Anders (2008). *Boken om nyckeltal*. 2. uppl. Malmö, Liber AB.

Falkman, Pär, Lumsden, Marie, Marton, Jan & Pauli, Stefan (1998). *Finansieringsanalys – En introduktion till kassaflödesredovisning samt övningar med lösningar*. 1. uppl., Malmö, Studentlitteratur.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. uppl. Lund, Studentlitteratur AB.

Jacobsen, Dag Ingvar (2002). *Vad, hur och varför?* 1. uppl., Lund, Studentlitteratur AB.

Nationalencyklopedin (2009). NE Nationalencyklopedin AB

Lybeck, Johan A. (2009). *Finanskrisen*. 1. uppl., Stockholm, SNS Förlag

Mishkin, Frederic S. & Eakins, Stanley G. (2009). *Financial Markets and Institutions*. 6.e uppl., Boston, Pearson International Edition.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3. uppl., Lund, Studentlitteratur AB.

Sundberg, Leif (1998). *Nyckeltalshandboken*. 1. uppl., Uppsala, MM Publikationer AB.

Wramsby, Gunnar & Österlund Urban (2007). *Företagets finansiella miljö*. 12. uppl.,

### 7.2 Årsredovisningar

Handelsbanken årsredovisningar: år 2000 – 2009

Nordea årsredovisningar: år 2000 – 2009

SEB årsredovisningar: år 2000 – 2009

Swedbank årsredovisningar: år 2000 – 2009

### 7.3 Elektroniska källor

Almgren, Jan(2008). *Häng med i finanskrisens alla svängar*. (Elektronisk) E24, 10 oktober. Tillgänglig: <[http://www.e24.se/business/bank-och-finans/hang-med-i-finanskrisens-alla-svangar\\_777413.e24](http://www.e24.se/business/bank-och-finans/hang-med-i-finanskrisens-alla-svangar_777413.e24)> (2010-04-05)

Baselkommittén (2006). *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version*.(Elektronisk) PDF-format. Tillgänglig: <<http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>> (2010-04-13)

Beertema, Irene (2008). *Spararna flyr från Swedbank*. (Elektronisk) Aftonbladet, 29 oktober. Tillgänglig: <<http://www.aftonbladet.se/ekonomi/finanskrisen/article3647875.ab>> (2010-04-05)

Bergström, Daniel (2008). *Subprime*. (Elektronisk) Unga aktiesparare, 14 april. Tillgänglig: <<http://www.aktiespararna.se/ungaaaktiesparare/Nyheter-och-artiklar/Subprime/>> (2010-05-10)

Challis, Peter & Olsson, Tommy (2008). *Hur finanskrisen uppstod*. (Elektronisk) Aktiespararna, 29 september. Tillgänglig: <<http://www.aktiespararna.se/artiklar/Reportage/Hur-finanskrisen-uppstod/>> (2010-04-05)

Courtages (2010).(Elektronisk) Tillgänglig: <<http://courtages.com/>> (2010-05-10)

Eureko (2010). *Glossary of terms*.(Elektronisk)Tillgänglig: <<http://www.eureko.net/investor/glossary>> (2010-05-10)

Fernández, Christian (2008). *Vetenskapsteoretiska perspektiv*. (Elektronisk) PDF-format. Tillgänglig: <[http://www.svet.lu.se/documents/ht2008\\_STVA11\\_INTRO\\_MHE\\_F3.pdf](http://www.svet.lu.se/documents/ht2008_STVA11_INTRO_MHE_F3.pdf)> (2010-04-05)

Finansinspektionen (2006). *Kreditmarknadsbarometern – andra kvartalet 2006*. (Elektronisk) PDF-format. Tillgänglig: <<http://www.fi.se/upload/kreditbar2006kv2.pdf>> (2010-05-10)

Investopia.1 (2010). *Dictionary*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.investopedia.com/terms/c/cdo.asp>> (2010-05-10)

Investopia.2 (2010). *Dictionary*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.investopedia.com/terms/c/creditdefaultswap.asp>> (2010-05-10)

Lag (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar. (Elektronisk) Tillgänglig:<<https://lagen.nu/2006:1371>> (2010-04-22)

Larsson, Fredrik (2008). *Vad är finanskrisen?* (Elektronisk) Ekonomifakta, 21 oktober. Tillgänglig: < <http://www.ekonomifakta.se/sv/Artiklar/2008/Oktober/Vad-ar-finanskrisen/>> (2010-04-05)

Lind, Göran (2005). *Basel II – nytt regelverk för bankkapital.* (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: <[http://www.riksbank.se/upload/Dokument\\_riksbank/Kat\\_publicerat/Artiklar\\_PV/goranlind.pdf](http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf)> (2010-04-16)

MacDowall, Kjell (2010). *Kunskapsteori.* (Elektronisk) Komvux Gotland. Tillgänglig: <<http://www.filosofi.gotland.se/kunskaps.htm>> (2010-04-05)

Nordea (2010) *Vanliga frågor* Tillgänglig: <<http://www.nordea.com/Om+Nordea/Koncernen+i+%C3%B6versikt/Vanliga+fr%C3%A5gor/54212.html>> (2010-05-19)

Olson, Tobias (2009). *Bankpaket på 50 miljarder.* (Elektronisk) Svenska dagbladet 3 februari. Tillgänglig: < [http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/bankpaket-pa-50-miljarder\\_2413983.svd](http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/bankpaket-pa-50-miljarder_2413983.svd)> (2010-05-20)

Privata affärer (2008). *Swedbank har miljardfordringar i Lehman.* (Elektronisk) Privata affärer, 16 september. Tillgänglig: < <http://www.privataaffarer.se/aktier/200809/swedbank-har-miljardfordri/index.xml>> (2010-04-05)

Rosén, Hans (2008). *Så funkar finanskrisen.* (Elektronisk) DN, 18 september. Tillgänglig: < <http://www.dn.se/ekonomi/sa-funkar-finanskrisen-1.656631>> (2010-04-05)

SEB (2010). *Ordlista A-C.* (Elektronisk) Tillgänglig: <[http://www.seb.se/pow/wcp/index.asp?ss=/pow/wcp/templates/sebarticle.cfmc.asp%3FDUID%3DDUID\\_363FB0CD5517CB5BC1256D0A004DD6B0%26sitekey%3Dseb.se%26lang%3D](http://www.seb.se/pow/wcp/index.asp?ss=/pow/wcp/templates/sebarticle.cfmc.asp%3FDUID%3DDUID_363FB0CD5517CB5BC1256D0A004DD6B0%26sitekey%3Dseb.se%26lang%3D)> (2010-05-10)

Sparbanken Finn (2010). *Ordlista.* (Elektronisk) Tillgänglig: <[http://www.sparbankenfinn.se/ContentLinkFinder?PUB\\_ID=105452](http://www.sparbankenfinn.se/ContentLinkFinder?PUB_ID=105452)> (2010-04-22)

Svenska bankföreningen (2010). *Banker i Sverige, faktablad om svensk bankmarknad.* PDF format. Tillgänglig: <[http://www.bankforeningen.se/web/bfmm.nsf/lupGraphics/Broschyren%20mars%202010.pdf/\\$file/Broschyren%20mars%202010.pdf](http://www.bankforeningen.se/web/bfmm.nsf/lupGraphics/Broschyren%20mars%202010.pdf/$file/Broschyren%20mars%202010.pdf)> (2010-04-10)

Sveriges Riksbank (2008:2). *Finansiell stabilitet 2008:2.* PDF-format. Tillgänglig: <[http://www.riksbank.se/pagefolders/8574/fs\\_08\\_2\\_sv.pdf](http://www.riksbank.se/pagefolders/8574/fs_08_2_sv.pdf)> (2010-04-05)

Sveriges Riksbank (2009:2). *Finansiell stabilitet 2009:2.* PDF-format. Tillgänglig: < [http://www.riksbank.se/upload/Dokument\\_riksbank/Kat\\_publicerat/Rapporter/2009/FS\\_2009\\_2.pdf](http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Rapporter/2009/FS_2009_2.pdf)> (2010-04-05)

## Bilaga

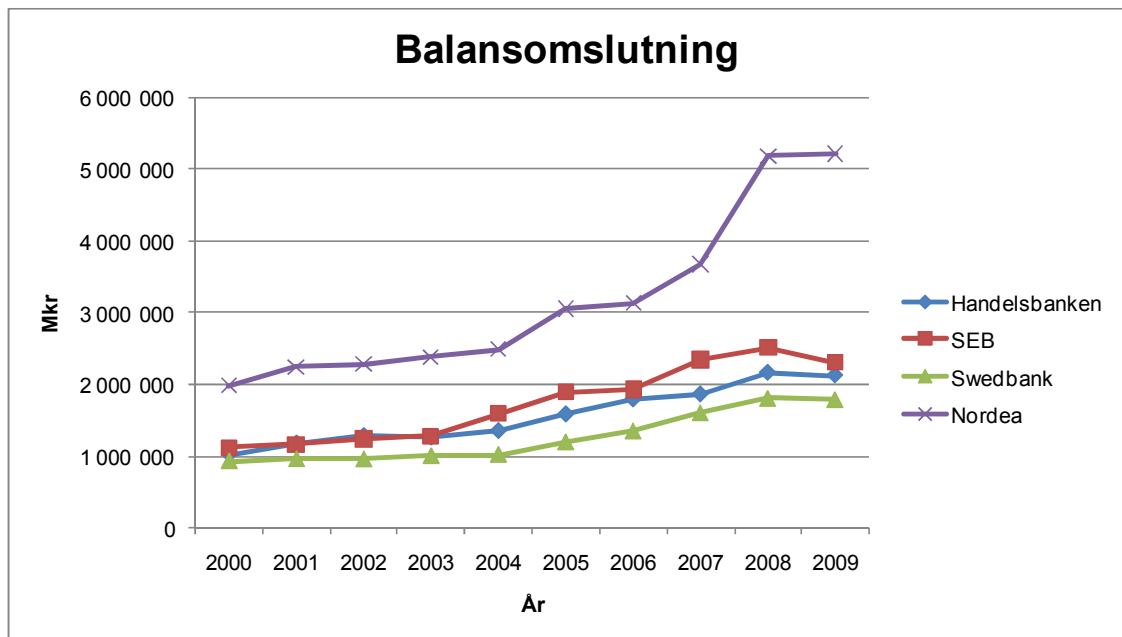


Diagram 9: Balansomslutning

**Högskolan i Borås** är en modern högskola mitt i city. Vi bedriver utbildningar inom ekonomi och informatik, biblioteks- och informationsvetenskap, mode och textil, beteendevetenskap och lärarutbildning, teknik samt vårdvetenskap.

På **institutionen för data- och affärsvetenskap (IDA)** har vi tagit fasta på studenternas framtida behov. Därför har vi skapat utbildningar där anställningsbarhet är ett nyckelord. Ämnesintegration, helhet och sammanhang är andra viktiga begrepp. På institutionen råder en närhet, såväl mellan studenter och lärare som mellan företag och utbildning.

Våra **ekonomiutbildningar** ger studenterna möjlighet att lära sig mer om olika företag och förvaltningar och hur styrning och organisering av dessa verksamheter sker. De får även lära sig om samhällsutveckling och om organisationers anpassning till omvärlden. De får möjlighet att förbättra sin förmåga att analysera, utveckla och styra verksamheter, oavsett om de vill ägna sig åt revision, administration eller marknadsföring. Bland våra **IT-utbildningar** finns alltid något för dem som vill designa framtidens IT-baserade kommunikationslösningar, som vill analysera behov av och krav på organisationers information för att designa deras innehållsstrukturer, bedriva integrerad IT- och affärsutveckling, utveckla sin förmåga att analysera och designa verksamheter eller inrikta sig mot programmering och utveckling för god IT-användning i företag och organisationer.

**Forskningsverksamheten** vid institutionen är såväl professions- som design- och utvecklingsinriktad. Den övergripande forskningsprofilen för institutionen är handels- och tjänstutveckling i vilken kunskaper och kompetenser inom såväl informatik som företagsekonomi utgör viktiga grundstenar. Forskningen är välrenommerad och fokuserar på inriktningarna affärsdesign och Co-design. Forskningen är också professionsorienterad, vilket bland annat tar sig uttryck i att forskningen i många fall bedrivs på aktionsforskningsbaserade grunder med företag och offentliga organisationer på lokal, nationell och internationell arena. Forskningens design och professionsinriktning manifesteras också i InnovationLab, som är institutionens och Högskolans enhet för forskningsstödande systemutveckling.



BESÖKSADRESS: JÄRNVÄGSGATAN 5 · POSTADRESS: ALLÉGATAN 1, 501 90 BORÅS  
TFN: 033-435 40 00 · E-POST: INST.IDA@HB.SE · WEBB: WWW.HB.SE/IDA